

LISA
Tori Vallavolikogu XX.XX.XXX
määrusele nr XX

TORI VALLA JÄÄTMEKAVA 2024-2029

SISUKORD

SISSEJUHATUS	4
1. JÄÄTMEHOOLDUSE ÕIGUSLIKUD ALUSED	5
1.1. Strateegilised dokumendid	5
1.2. Riigi tasand	7
1.3. Omavalitsuse tasand	8
1.4. Ettevõtte tasand.....	9
1.5. Kodumajapidamine	10
2. JÄÄTMEKAVA RAKENDAMISE MÕJU KESKKONNALE	10
3. TORI VALLA ÜLDISELOOMUSTUS	12
4. HETKEOLUKORRA ÜLEVAADE JÄÄTMELIIKIDE JA KOGUSTE KAUPA.....	14
4.1. Olmejäätmete kogumine ja käitlemine	15
4.2. Segaalmejäätmete kogumine ja käitlemine	16
4.3. Biolagunevate jäätmete kogumine ja käitlemine	18
4.4. Paberi- ja kartongijäätmete kogumine ja käitlemine	20
4.5. Pakendijäätmete kogumine ja käitlemine	21
4.6. Suurjäätmete kogumine ja käitlemine	24
4.7. Tekstiili- ja rõivajäätmete kogumine ja käitlemine	25
4.8. Probleemtoodete jäätmete kogumine ja käitlemine	26
4.9. Ohtlike jäätmete kogumine ja käitlemine	28
4.10. Tervishoiu- ja veterinaarteenuste käigus tekkinud jäätmete kogumine ja käitlemine	30
4.11. Ehitus- ja lammutusjäätmete kogumine ja käitlemine	31
5. OLEMASOLEVATE KOGUMISSÜSTEEMIDE JA KÄITLEMISTARISTU KIRJELDUS	32
5.1. Jäätmekäitluskohad	33
6. ANDMEID MINEVIKUS SAASTUNUD JÄÄTMEKÄITLUSKOHTADE KOHTA	34
6.1. Jääkreostusobjektid	34
6.2. Suletud prügilad.....	34
7. EELMISTES JÄÄTMEKAVADES PÜSTITATUD EESMÄRKIDE TÄITMISEST	34
8. HINNANG JÄÄTMEVOOGUDELE TULEVIKUS.....	38
9. JÄÄTMETEKKE VÄLTIMINE	40
9.1. Avalikel üritustel jäätmetekke vältimine	40

9.2. Toidujäätmete teke vältimine	41
9.3. Mere- ja muude veekogude prügi vältimine	41
9.4. Jäätmete ladestamise vältimine ja vähendamine.....	42
9.5. Keskkonnasäästlike lahenduste rakendamine asjade ja teenuste hankimisel...	43
10. JÄÄTMETE KOGUMISSÜSTEEMI ARENDAMINE	44
10.1. Jäätmete liigiti kogumise ja taaskasutamise edendamine.....	44
10.2. Pakendite ja pakendijäätmete käitlemise kava	45
10.3. Jäätmete liigiti kogumise arendamine jäätmeliikide kaupa	46
10.4. Jäätmete kogumispunktide rajamine	48
10.4.1. Jäätmete üleandmine	48
10.4.2. Jäätmete kogumispunktide olemus	48
10.4.3. Kogumispunktide võimalikud asukohad.....	49
10.5. Korraldatud jäätmeveo rakendamine	50
10.6. Jäätmetekitajate teadlikkuse tõstmine.....	50
10.7. Järelevalve tõhustamine	51
10.8. Jäätmehoolduse arendamise rahastamine.....	52
11. JÄÄTMEHOOLDUSE EESMÄRGID	54
11.1. Tori valla ülesanded sihteesmärkide saavutamisel	55
11.2. MTÜ Eesti Jäätmehoolduskeskus ülesanded	56
11.3. Jäätmehoolduse korraldamise pikaajaline planeerimine	57
11.4. Jäätmete liigiti kogumise ja taaskasutamise suurendamine.....	57
11.5. Ehitus- ja lammutusjäätmete taaskasutamine	58
11.6. Järelevalvesüsteemi tõhustamine	58
LISA 1. TEGEVUSKAVA.....	59

SISSEJUHATUS

Tori valla jäätmekava 2024-2029 on omavalitsuse jäätmehooldust korraldav ja suunav dokument, mille eesmärk on määrata jäätmehoolduse arengusuunad, tegevused ja meetmed ning vajadusel nende maksumust aastani 2029. Jäätmekava hõlmab jäätmemajanduse hetkeolukorra kirjeldust (sealhulgas ülevaade valla haldusterritooriumil tekkivate jäätmete liigi, koguse, päritolu ja käitluse kohta ning hinnang tuleviku jäätmevoogudest ja täiendavate jäätmerajatiste infrastruktuuri loomise vajaduse kohta), ülevaadet jäätmemajandusega seotud probleemidest, fikseerib arengueesmärgid ning toob välja eesmärkide elluviimise tegevuskava.

Jäätmekava koostamisel on lähtutud Riigi jäätmekavast 2023-2028¹, jäätmeseadusest, Tori valla arengukavast aastani 2030 ja eelarvestrateegiast 2025-2028², avalikult kättesaadavatest andmetest ja valdkonnas teostatud jäätmealastest uurimistöödest ning analüüsides.

Jäätmekava on koostatud vastavalt jäätmeseaduse nõuetele, mis määravad jäätmekava sisu ning jäätmekava avalikustamise. Jäätmekava ei hõlma jäätmeid, mis ei kuulu jäätmeseaduse kohaselt jäätmeseaduse reguleerimisalasse või on reguleeritud teiste seaduste ja määrustega.

Käesolevas jäätmekavas kirjeldatud jäätmehoolduse strateegilised eesmärgid, ressursid ja tegevused võivad vajaduse korral muutuda. Muudatuste vajaduste sisend võib tulla muudatustest õigusaktides, turusituatsioonides jäätmete käitlemisel, samuti omavalitsuse enda vajaduste ja võimaluste muutusest. Samuti võivad muutusi tuua kaasa prognoosimatud või raskesti prognoositavad muutused poliitilistes või majanduslikes sfäärides.

Jäätmekava rakendamine toimub tegevuskava alusel. Tegevuskava korrigeeritakse vajaduste põhisel.

¹ Riigi jäätmekava 2023-2028 <https://kliimaministeerium.ee/jaatmekava>

² Tori valla arengukava 2030 ja eelarvestrateegia 2025-2028 <https://www.riigiteataja.ee/akt/425102024001>

1. JÄÄTMEHOOLDUSE ÕIGUSLIKUD ALUSED

Jäätmehoolduse korraldamise õigusraamistik põhineb Euroopa Liidu direktiividel, riiklikel ja kohaliku tasandi õigusaktidel ning valdkonda puudutavatel strateegiatel. Jäätmehoolduse korraldamise õigusruumist tulenevad järgmised peamised põhimõtted:

- riigi tasemel seatakse üldeesmärgid, mille rakendamine toimub kohaliku omavalitsuse strateegiate ja tegevuskavade alusel;
- jäätmehoolduse arendamine on jäätmeseaduse § 12 alusel kohaliku omavalitsuse ülesanne, mille täitmise eesmärgiks on vältida või vähendada jäätmeteket ning tõsta jäätmehoolduse taset;
- kohalikul omavalitsusel on lai diskretsiooniotsus parima jäätmehoolduse lahenduse rakendamisel;
- suurim vastutus eesmärgistatud tulemuste saavutamisel on jäätmetekitajatel ja -valdajatel, kes peavad täitma etteantud reegleid ja juhiseid jäätmetekke vältimisel ja jäätmete liigiti kogumisel ning keskkonnakahjulikke tegevuste vältimisel;
- kohalik omavalitsus vastutab jäätmeseaduse § 136³ sätestatud jäätmete taaskasutamise sihteesmärkide saavutamise eest, rakendades selleks kõiki vajalikke ja otstarbekaid tegevusi.

1.1. STRATEEGILISED DOKUMENDID

Keskkonnavaldkonna katusdokumendiks on seni olnud 2007. aastal koostatud „Eesti Keskkonnastrateegia aastani 2030“³. Strateegia määratles pikaajalised arengusuunad looduskeskkonna hea seisundi hoidmiseks, lähtudes keskkonnavaldkonna seostest majandus- ja sotsiaalvaldkonnaga ning nende mõjudest ümbritsevale looduskeskkonnale ja inimesele. Keskkonnastrateegia ei käsitle enam kõiki keskkonnavaldkonna jaoks aktuaalseid tegevussuundi ehk ei kata terviklikult kogu tulemusvaldkonda „Keskkond“. Uus keskkonnavaldkonna arengukava asendab seni kehtinud keskkonnastrateegiat.

Keskkonnavaldkonna arengukava (edaspidi KEVAD) eelnõu⁴ lähtub Eesti riigi arengustrateegias „Eesti 2035“⁵ seatud pikaajalistest sihtidest ning panustab eelkõige sihtide „Eesti majandus on tugev, uuendusmeelne ja vastutustundlik“ ning „Eestis on kõigi vajadusi arvestav, turvaline ja kvaliteetne elukeskkond“ saavutamisse. Arengukavaga toetatakse muutuste elluviimist peamiselt valdkondades „Majandus ja kliima“ ning „Ruum ja liikuvus“. Lisaks lähtub KEVAD Euroopa Liidu (EL) pikaajalistest eesmärkidest ning pakub lahendusi muutunud oludega kohanemiseks. KEVAD seab Eestile keskkonnavaldkonna visiooni, eesmärgid ja alaeesmärgid koos olulisemate

³ Eesti Keskkonnastrateegia aastani 2030: <https://www.riigiteataja.ee/aktiis/0000/1279/3848/12793882.pdf>

⁴ KEVAD eelnõu: <https://kliimaministeerium.ee/kevad>

⁵ Eesti riigi arengustrateegia „Eesti 2035“: <https://valitsus.ee/strateegia-eesti-2035-arengukavad-ja-planeering/strateegia>

poliitikainstrumentidega aastani 2030 ning korrastab selle valdkonna strateegilist planeerimist.

KEVAD-s seatud visiooni ja üldeesmärgi saavutamiseks on püstitatud 16 alaeesmärgi keskkonnavaldkonnale, jäätmekava kohaselt on olulisemateks valdkondadeks ringmajandus ja jäätmekäitlus. **Ringmajanduse valdkonna eesmärk aastaks 2030 on:** Eesti on toimiv ringse tootmise ja tarbimise süsteem. Tõhusa ringmajanduse rakendamisega tagatakse ettevõtluse väiksem keskkonnamõju, samas tõstes konkurentsivõimet ja suurendades ressurside kättesaadavust. Eestis kasutusel olevate ressurside tarneahel on selge ja võimalikult lühike. Kasutame ja tarbime kõiki ressursse targalt ja keskkonda hoidvalt ning see muudab meie ühiskonna kestlikuks. Looduskeskkonna ressursse kasutatakse kestlikult, võimaldades nende säilimise ja taastumise järgnevale põlvemale. Tooted on kauakestvad ja materjalid on ohutult ja pikalt või lõputult ringluses. Ringmajanduse keskmes on ressurside kasutamise vähendamine, digitaalsed lahendused ja uued ärimudelid, mis ergutavad koostööd avaliku sektori, erinevate ettevõtete ning ettevõtete ja teadusasutuste vahel. Meil on piisavalt eksperte ning tagatud nende järelkasv, et toetada süsteemi jätkusuutlikkust ning arengut.

Jäätmekäitluse korraldamise valdkonna eesmärk aastaks 2030 on: Jäätmetekke vältimine ja toodete korduskasutamine ning parandamine on igapäevase käitumise osa ning jäätmetest luuakse uut väärtust toormena. Jäätmetekke vältimise raames tarbitakse mõistlikult ning vajaduspõhiselt keskkonnahoidlikke tooteid ja teenuseid, tekkekohal kogutakse jäätmeid liigiti, jäätmeid käsitletakse kui väärtuslikku ressursi. Jäätmekorraldus lähtub jäätmehierarhiast, kus eelistatuim on jäätmetekke vältimine. Kus jäätmete vältimine on võimatu, tuleb toetada toodete korduskasutust ja jäätmete korduskasutuseks ettevalmistamist. Toodete parandamine ja remontimine on võimalik, lihtne ja mugav ning majanduslikult mõttekas. Kasutades tekkinud jäätmeid kui ressursi, on võimalik saada loodusvaradest maksimaalset väärtust ja vähendada nõudlust uute loodusvarade järele. Kui ringlussevõtt pole võimalik, siis tuleb eelistada muul viisil taaskasutamist, sh sektoriülest ressurside riskasutamist, et võimalikult vähe suunata jäätmeid põletusse või ladestada neid prügilasse. Jäätmetest toormena väärtuse loomine asendab toormaterjali kasutuselevõttu.

Strateegia „Eesti 2035“ kohaselt on aastaks 2050 Eesti konkurentsivõimeline, teadmistepõhise ühiskonna ja majandusega kliimaneutraalne riik, kus on tagatud kvaliteetne ja liigirikas elukeskkond ning valmisolek ja võime kliimamuutuste põhjustatud ebasoodsaid mõjusid vähendada ja positiivseid mõjusid parimal viisil ära kasutada.

Eesti majandus on vastutustundlik inimeste ja looduse suhtes. Siin on paindlikku, uuendusmeelset ja vastutustundlikku ettevõtlust ning ausat konkurentsi soodustav turvaline majanduskeskkond. Kohalike ressurside väärindamine on kasvanud ja loodusvarade kasutamisel arvestatakse nii elurikkuse säilimise kui ka sotsiaal-majanduslike mõjudega. Kasutusel on uuenduslikud tehnoloogiad ja looduslähedased lahendused, mis vähendavad ajakulu vahemaade läbimisel ja tagavad hea elukeskkonna terves Eestis.

Ringmajanduse valge raamat⁶ koondab ministeeriumite ja huvirühmade arutelude tulemusel kokku lepitud visiooni, ringmajanduse aluspõhimõtted ja arengusuunad, millest lähtutakse edasistes tegevustes. Dokument toetab erinevaid osapooli, et ringmajandus oleks läbiv raamistik planeerimises, tarbimises, tootmises, poliitikas, elustiilis, kultuuris ja väärtushinnangutes. Valgele raamatule järgneb ringmajanduse tegevuste kava, milles tuuakse välja erinevate valdkondade tegevused ja mõõdikuid.

Tõhusa ringmajanduse rakendamisega tagatakse tasakaal ettevõtluse ja keskkonnakoormuse vahel, tõstes konkurentsivõimet ja säilitades toorainete varustuskindlust. Looduskeskkonna ressursse kasutatakse kestlikult, võimaldades nende säilimise ja taastumise järgnevatele põlvedele. Tooted on kauakestvad ja materjalid on ohutult, pikalt ringluses. Ringmajanduse keskmes on ressurside kasutamise vähendamine, digitaalsed lahendused ja uued ärimudelid, mis ergutavad ka koostööd erinevate ettevõtete ning ettevõtete ja teadusasutuste vahel. Olemas on piisav ekspertide järelkasv, mis tagab süsteemi jätkusuutlikkuse ning arenemise.

1.2. RIIGI TASAND

Kliimaministeeriumi ülesanne on töötada välja riigi jäätmekava, mis annab jäätmehoolduse korraldamiseks suunised ning õigusaktid, et kavandatud plaane ja eesmärgi võimalikult hästi ellu viia.

Keskkonnaamet on Kliimaministeeriumi valitsemisalas tegutsev valitsusasutus, mis annab keskkonnakaitselube, samuti registreerib jäätmeluba mittevajavaid jäätmekäitlejaid, teostab riiklikku järelevalvet ning kohaldab riiklikku sundi seaduses ettenähtud alustel ja ulatuses.

Keskkonnaagentuur on Kliimaministeeriumi hallatav riigiasutus, mille tegevusvaldkond on riikliku keskkonnaseire programmi täitmine, keskkonnavaldkonna riigisiseste ja rahvusvaheliste aruannete koostamine, keskkonnaseisundile hinnangute andmine, elutähtsate teenuste, sh ilmaprognoosi tagamine ning seirejaamade, -vahendite ja -seadmete pidamine ja uuendamine.

Jäätmekava koostamise hetkel on Kliimaministeeriumi poolt koostamisel jäätmeseaduse, pakendiseaduse ja teiste seaduste muutmise väljatöötamiskavatsuste eelnõu⁷. Eesmärk on tagada puhtam elukeskkond ning saavutada Eesti jäätmehoolduses üleminek ringmajandusele. Selleks on vaja ellu viia struktuursed muudatused, mis aitavad tagada olmejäätmete (sealhulgas olmejäätmete hulka kuuluvate pakendijäätmete) liigiti kogumise ning olmejäätmete ringlussevõtu, sealhulgas sihtarvude saavutamise.

⁶ Ringmajanduse valge raamat (https://ringmajandus.envir.ee/sites/default/files/2022-06/Ringmajandus_valge_raamat.pdf)

⁷ Jäätmeseaduse, pakendiseaduse jt seaduste VTK <https://kliimaministeerium.ee/elukeskkond-ringmajandus/jaatmed/jaatmeseaduse-pakendiseaduse-jt-seaduste-vtk>

1.3. OMAVALITSUSE TASAND

Kohalikul tasandil jäätmehoolduse planeerimisel on tähtis määratleda täpselt kohalikule omavalitsusele erinevate jäätmehooldusalaste õigusaktidega antud õigused ning pandud kohustused. Omavalitsuste vahelise koostöö aluseks on ühised eesmärgid ja tegevuskava ning kohalikul tasandil jäätmehooldust reguleerivad õigusaktid.

Üle Eesti ühtselt toimiva jäätmehoolduse ning käitlussüsteemi toimimise eelduseks on kõigi omavalitsuste omavaheline koostöö koostööststruktuuride kaudu. Kohalike omavalitsuste vahelise koostöö eelisteks on majanduslik kasulikkus, sest see võimaldab õigesti dimensioneerida ja paigaldada jäätmekäitlusrajatised (keskkonnajaam, jäätmejaam jms), mille tulemusena on halduskulud madalamad, ühistes veopiirkondades on teenuse hind ühtlane, ühiselt korraldatud taaskasutatavate jäätmete kogumissüsteem on tõhusam.

Tori vald on MTÜ Eesti Jäätmehoolduskeskuse liige (edaspidi *EJHK*). EJHK on loodud omavalitsuste jäätmehooldusalase koostöö edendamiseks, jäätmeseadusega omavalitsustele pandud ülesannete täitmiseks ning ühiselt jäätmehoolduse arendamiseks. Ühing on asutatud 2003. aastal koostöös teiste omavalitsustega Järvamaalt, Raplamaalt, Jõgevamaalt, Viljandimaalt, Harjumaalt, Tartumaalt, Pärnumaalt, Põlvamaalt ja Valgamaalt.

Jäätmekäitlusalast tegevust Tori vallas reguleerivad valla arengukava², Pärnumaa Kliimakava 2030⁸, käesolev jäätmekava, jäätmehoolduseeskiri⁹ ning jäätmevaldajate registri põhimäärus¹⁰.

Pärnumaa kliimakava 2030 on valminud Keskkonnainvesteeringute Keskuse (edaspidi *KIK*) tellimusel Euroopa Majanduspiirkonna finantsmehhanismi toetusel. Euroopa Liit on seadnud eesmärgiks saada esimese kontinendina kliimaneutraalseks 2050. aasta. Eesti peab selleks olulisel määral vähendama kasvuhoonegaaside (KHG) heitkoguseid ja suurendama maakasutuslikult sidumisvõimekust. Suur roll selles protsessis on kohalikel omavalitsustel. Analüüsi ja arutelude alusel koostati Pärnumaa kliimakava 2030. aasta eesmärkides, mis väljendab selget suunda Tori valla kliimaneutraalsusele ning kaasnevaid võimalusi valla arengu ja kvaliteedi tõstmiseks. Eelkõige lähtuti tegevuskava koostamisel 2030. aasta kliimapoliitika ning selle kümnendi energiasirde ja üleminekute realistlike samme 2021-27 struktuurirahastamise toel. Samuti käsitleb kliimakava kliimamuutustega kohanemist ning seab tegevusplaani kohanemistegevusteks ning vastupanuvõime tõstmiseks.

⁸ Pärnumaa Kliimakava 2030

[https://pol.parnumaa.ee/content/editor/files/P%C3%A4rnumaa%20kliimakava%20\(20.12.22\).pdf](https://pol.parnumaa.ee/content/editor/files/P%C3%A4rnumaa%20kliimakava%20(20.12.22).pdf)

⁹ Tori valla jäätmehoolduseeskiri <https://www.riigiteataja.ee/akt/405032022004>

¹⁰ Tori valla jäätmevaldajate registri põhimäärus <https://www.riigiteataja.ee/akt/428042020035>

Keskkonnaagentuuri poolt on läbiviidud projekt „Ringmajanduse võimekuse tõstmine“¹¹ perioodiga 19.07.2021 – 31.12.2023, mille eesmärk on liikuda Eesti ringmajanduse raamistiku väljatöötamise suunas. See nägi ette suurendada avalikkuse teadlikkust, siduda ringmajandust inimeste igapäevaellu ning aidata kaasa inimeste tarbimiskäitumise muutmisele. Projekti raames koostati omavalitsuste põhine teekaart, hinnati ja kaardistati ringmajanduse hetkeolukorda omavalitsuses. Selgitati välja kitsaskohad ja pakuti välja olukorrale sobivaid lahendusi. Igale omavalitsusele töötati välja individuaalne teekaart¹², mis koosneb tegevuskavast, soovitustest ja nõuannetest jäätmemajandusele, teavitustegevusele, keskkonnahoidlike riigihangete ja ringmajanduslike ärimudelite kasutuselevõtuks, kohalike ressursside kestlikuks kasutamiseks, keskkonnajuhtimissüsteemide rakendamiseks ning koostöövõimalusteks omavalitsuse, erinevate sektorite ja rahvusvaheliste partnerite vahel.

1.4. ETTEVÖTTE TASAND

Ettevõtte tasandil reguleerivad jäätmekäitlust keskkonnakaitselood. Kui ettevõtte käitleb teiste isikute tekitatud ja üle antud ohtlike jäätmeid, peab ta omama vastavat keskkonnakaitseluba.

Ettevõtted peavad majandustegevuse tulemusel tekkivate jäätmete käitlemisel korraldama:

- tavajäätmete (sh olmejäätmete, ehitus- ja lammutusjäätmete jm) kogumist ja edasisele käitlemisele (taaskasutamisele) suunamist, vastavalt korraldatud jäätmeveo hanketingimustele;
- ohtlike jäätmete (v.a põlevkivisektoris tekkivate ohtlike jäätmete) kogumist ja edasist käitlemist;
- iseseisvaid jäätmekäitlussüsteeme omavates ettevõtetes tekkivate jäätmete käitlemist;
- jäätmete taaskasutamise protsessis (ka jäätmete korduskasutamiseks ettevalmistamises) osalemist ja oma positiivse panuse andmist.

Ettevõtted kui jäätmetekitajad peavad lähtuma lisaks eelnevale lootelule omavalitsuse jäätmehoolduseeskirja tingimustest ja olema hõlmatud korraldatud jäätmeveoga. Tori vallas on võimalus nõuda ettevõtetelt jäätmete tekke ja käitlemise tegevuste osas jäätmekava koostamist, mis võimaldab vallas ülevaadet ettevõtte tegevuste olemusest ja võimalikest mõjudest valla jäätmehoolduse eesmärkidele.

¹¹ Projekt „Ringmajanduse võimekuse tõstmine“ (<https://keskkonnaportaal.ee/et/ringmajanduse-v%C3%B5imekuse-t%C3%B5stmine>)

¹² Tori valla ringmajanduse teekaart
<https://keskkonnaportaal.ee/sites/default/files/Teemad/Ringmajandus/Tori-vald-TEEKAART.pdf>

1.5. KODUMAJAPIDAMINE

Kodumajapidamise tasandil on olulised järgmised tegevused: liitumine korraldatud jäätmeveoga, olmejäätmete liigiti kogumine tekkekohas, biojäätmete liigiti kogumine ja võimalusel kohtkompostimine, lisaks vanapaberi, suurjäätmete ja tekstiiljäätmete liigiti kogumine tekkekohas, pakendi ja pakendijäätmete eraldi kogumine, ohtlike jäätmete eraldamine ja nende viimine kogumispunkti jm. Kodumajapidamises tekkinud jäätmete käitlemisel on vaja juhendada valla jäätmehoolduseeskirjast, mis järgib riigi jäätmepoliitika eesmärgi, õigusaktide nõudeid, valla jäätmekava ning kohaliku omavalitsuse või nende ühenduste jäätmealast infrastruktuuri.

2. JÄÄTMEKAVA RAKENDAMISE MÕJU KESKKONNALE

Käesoleva jäätmekavaga seotud eesmärgid ja nende täitmiseks toodud tegevuste eesmärk on eelkõige tervikliku jäätmekäitlussüsteemi loomine, mille juures peab arvestama ka keskkonna- ja terviseaspekte. Suuremat tähelepanu pööratakse uute tingimuste seadmisele, jäätmete tekkekohal kogumisele ja kogutud jäätmete taaskasutamise toimingutele. Eesmärgiks on vältida Tori valla huve kahjustavate jäätmekäitlustegevuste rakendamist ja vähendada negatiivseid keskkonnamõjusid.

Jäätmekavaga planeeritavad tegevused seisnevad peamiselt jäätmete kogumise korraldamises ja liigiti kogumise tõhustamises, kuid oluline roll on ka jäätmetekke vältimisel. Jäätmekäitluse arengut planeeritakse lähtudes jäätmehierarhiast. Seega olenemata võimalikest jäätmekäitluse alternatiividest, tuleb igal juhul jätkata ja edendada jäätmete liigiti kogumist parimal võimalikul viisil. See aitab kaasa jäätmete lõppkäitlemise keskkonnamõjude vähendamisele, samuti väheneb taastumatute loodusvarade kasutamine ja sellest tingitud keskkonnamõjud.

Jäätmete tekke, kogumise ja käitlemise keskkonnamõju

Kõige suuremat mõju keskkonnale avaldavad jäätmete kogused, mida viiakse otseselt keskkonda st ebaseaduslikult kõrvaldatud ja ladestatud jäätmed. Ebaseaduslik tegevus on võimalik eelkõige tulenevalt sellest, et kõik jäätmevaldajad ei ole korraldatud jäätmeveoga hõlmatud, järelevalve korraldus on ebapiisav.

Jäätmetest tuleneva keskkonnamõjude vältimisel on oluline roll inimeste teadlikkusel ja jäätmete tekkekohal liigiti kogumise vajalikkuse mõistmisel. Mida rohkem jäätmeid tekkekohal koguda ja nõuetekohasele käitlejale üle anda, seda suurem on jäätmete taaskasutus ja seda väiksem on negatiivne keskkonnamõju. Sellise tegevusega on võimalik kokku hoida tarbitavaid ressursse ja vältida ohtlike ainete keskkonda sattumist.

Olmejäätmete ja biolagunevate jäätmete puhul mõjutavad keskkonda lõhnaärringud, kogumisvahendite nõrgvesi, näriliste ja lindude levik. Selle tõkestamiseks on vajalik tagada regulaarne jäätmevedu, nõuetele vastavate kogumisvahendite kasutamine ja nende sobiv paigutus.

Tori valla jäätmekava näeb ette eesmärgid ja tegevused jäätmetest ja nende kogumisest tulenevate negatiivsete mõjude maandamiseks/vähendamiseks.

Jäätmeveo keskkonnamõju

Jäätmeveo peamiseks keskkonnamõjuks on jäätmeveokite poolt tekitatavad heitgaasid, müra ja lõhnaäiringud ning jäätmeveo käigus jäätmete sattumine keskkonda. Jäätmeveo halb korraldatus nt ebaregulaarne mahutite tühjendamine võib tekitada äiringuid, mida saab vältida. Korraldatud jäätmeveo rakendamise tingimused tagavad, et Tori vallas teenindab olmelist jäätmevoogu kindlal ajahetkel üks jäätmevedaja, kelle kasutuses on tehniliselt sobiv masinapark ja logistika on korraldatud säästvalt.

Oluliseks ja sageli kontrollimatuks keskkonnamõju tekitajaks on korraldatud jäätmeveoga hõlmamata jäätmete vedu. Nn vabaturu jäätmete käitlemisel osaleb suur hulk jäätmekäitlejaid, kes väga sageli ei kasuta selleks parimat võimalikku tehnikat ja kelle esmaseks eesmärgiks ei ole keskkonnahoiu tagamine. Eeltoodu kinnitab selget vajadust luua reeglid nn vabaturu jäätmete veole ja käitlemisele ning rakendada tegevuste kontrollimiseks ja mõju hindamiseks järelevalvemeetmeid.

Tori valla jäätmekava näeb ette eesmärgid ja tegevused jäätmete vedamisel parima võimaliku lahenduse rakendamist, mis maandavad/vähendavad veoga tekkivaid negatiivseid keskkonnamõjusid.

Jäätmete kõrvaldamise keskkonnamõju

Jäätmete kõrvaldamine on nende ladestamine prügilasse, põletamine ilma energiakasutusega või muu samaväärne toiming, mis ei ole taaskasutamine. Jäätmete kõrvaldamisega kaasnevaid keskkonnamõjusid maandavad kõrvaldamiskäitistele kehtivad nõuded. Tekkida võivate mõjude maandamise meetmeks, mida Tori vald kasutab, on jäätmete tekkekohal liigiti kogumine, mis vähendab kõrvaldamisse suunatavate jäätmete mahtu ja nende ohtlikkust.

Tori valla jäätmekava näeb ette eesmärgid ja tegevused jäätmete kõrvaldamise osakaalu vähendamiseks ja seeläbi negatiivsete keskkonnamõjude tekke vähendamiseks.

Jäätmete taaskasutamise keskkonnamõju

Kõik jäätmetega tehtavad toimingud kasutavad ressursse ja tekitavad keskkonnamõjusid. Jäätmete käitlemine nende taaskasutamiseks ettevalmistamisel või taaskasutamisel peab toimuma parima võimaliku tehnoloogia abil, mis tagab tegevuste läbipaistvuse, mõõdetavuse ja juhitavuse. Teatud juhtudel võib jäätmete kõrvaldamine tuua kaasa väiksema või paremini maandatava keskkonnamõju kui jäätmete ebaefektiivsel viisil käitlemine. Jäätmete käitlemise erinevate toimingute keskkonnamõjud ei ole Eestis veel ringmajanduslike hindamismudelite alusel analüüsitud, mistõttu võib tulevikus vajalikuks osutuda valla jäätmete käitlusega kaasnevate mõjude hindamine.

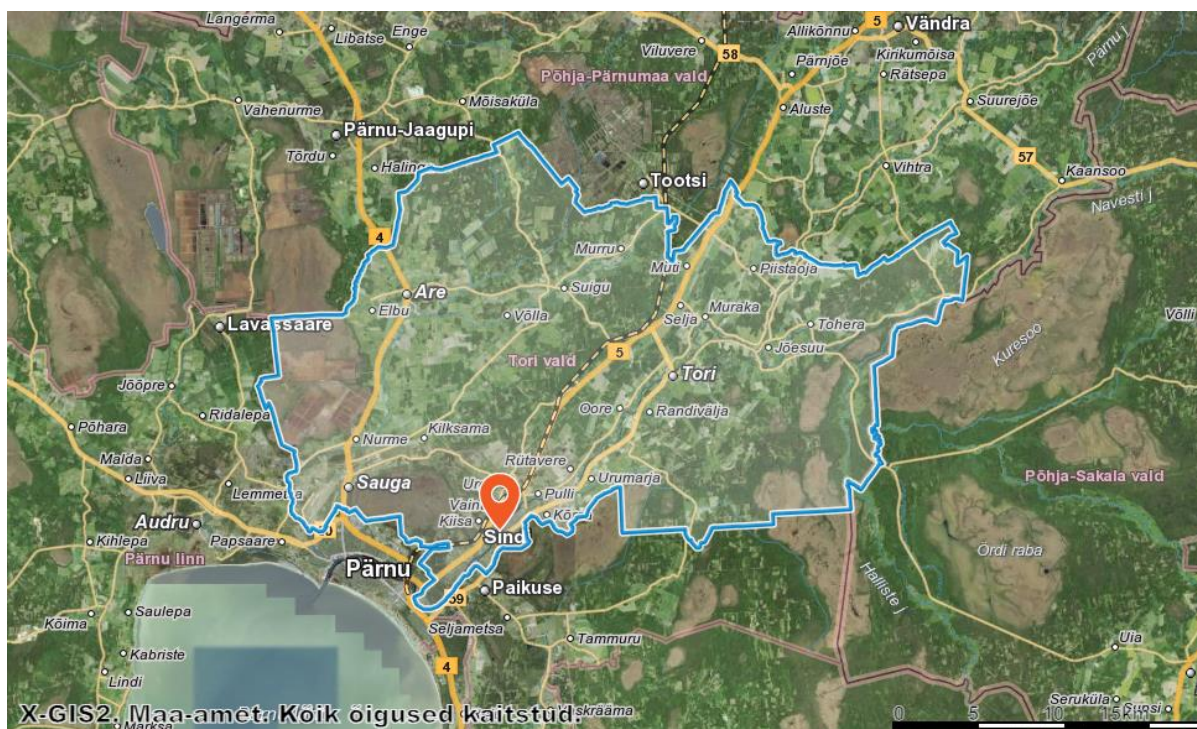
Tori valla jäätmekava näeb ette eesmärgid ja tegevused jäätmete taaskasutamise, tervikuna aga kogu jäätmehoolduse korraldamise lahenduse osas

monitoorimissüsteemi rakendamise, mis võimaldab edaspidi adekvaatselt hinnata iga tegevusega kaasnevat keskkonnamõjusid.

Tulenevalt jäätmete taaskasutamise eesmärkidest, ringmajandusliku majandusmudeli arendamise vältimatusel ning keskkonnanahoiu edendamisest, on Tori valla jäätmehoolduse arendamisel nn katuseesmärgiks keskkonnanahoidlikule ja süsinikuneutraalsele jäätmehoolduse korraldamise mudelile ülemineku teostamine nii käesoleva jäätmekava kui järgnevat jäätmekavade alusel.

3. TORI VALLA ÜLDISELOOMUSTUS

Tori vald on üks seitsmest Pärnumaal asuvast kohalikust omavalitsusest ja paikneb Pärnu maakonna idaosas (joonis 1). 2017. aastal ühinesid Tori vallaks Sindi linn (ca 3900 elanikku, 5 km²), Are vald (ca 1300 elanikku, 160 km²), Sauga vald (ca 4200 elanikku, 164 km²) ja Tori vald (2300 elanikku, 282 km²). Tori valla kogupindala on 611,11 km² ja valla territooriumil paikneb 41 küla, 3 alevikku (Are, Sauga, Tori) ning üks linn (Sindi)¹³. Pärnu lähedased asulad on pigem linnalise iseloomuga ja kaugemad piirkonnad hõredalt asustatud.

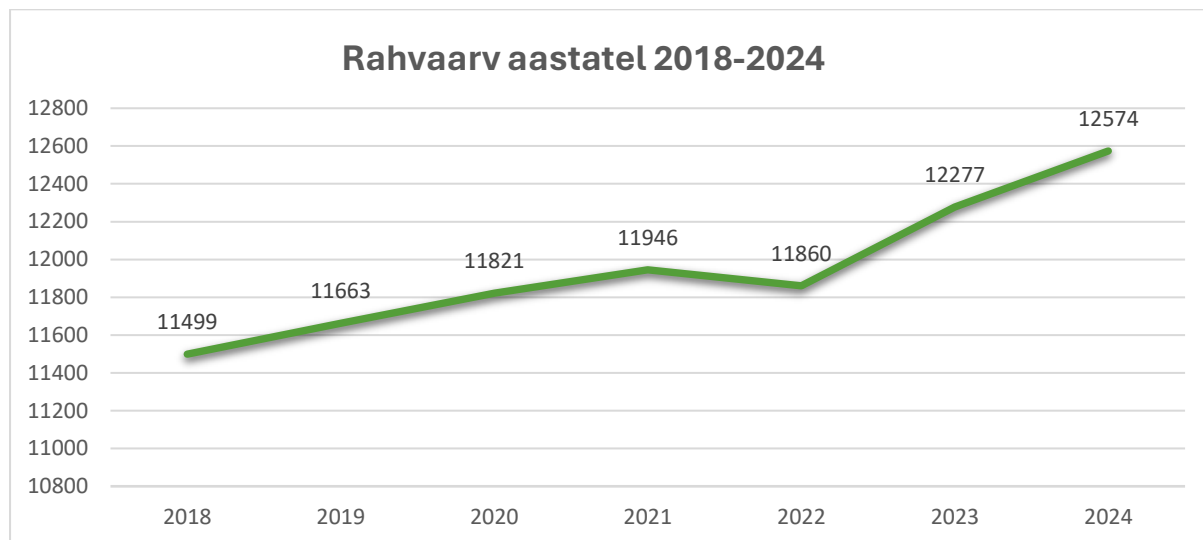

Joonis 1. Tori valla halduspiir (allikas: Maa-amet)

Statistikaameti andmetest on näha, et Tori valla elanike arv on kasvutrendis. Selle üheks põhjuseks on Pärnu linna külje all asuvad elamupiirkonnad. 1. novembri 2024 seisuga on Tori valla suurim asula Sindi linn (3762 elanikku), järgnevad Tammiste küla ja Sauga alevik. Üle 400 elaniku on Are alevikus, Eametsa külas, Kilksama külas ja Tori alevikus.

¹³ Tori vald (<https://www.torivald.ee/tutvustus-ja-asukoht>)

Kokku elab Tori vallas 1. novembri 2024 seisuga 12 558 inimest. Valla rahvaarvu jagunemine aastate kaupa on välja toodud joonisel 2.

Joonis 2. Rahvaarv Tori vallas aastatel 2018-2024 1. jaanuari seisuga (allikas: Rahvastikuregister)

Statistikaameti andmetel tegutses 2023. aastal Tori valla territooriumil kokku 1142 ettevõtet. Ettevõtluses on põhiharudeks ettevõtete arvu järgi metsamajandus ja põllumajandus, ehitus, aga ka teenindussektor (kaubandus, erinevad teenused, turism, tootlustus). Täpsem jaotus tegevusvaldkondade kaupa on välja toodud tabelis 1.

Tabel 1. Tori valla ettevõtted tegevusala järgi aastal 2023 (allikas: Statistikaamet)

Tegevusala	Ettevõtete arv
Põllumajandus, metsamajandus ja kalapüük	218
Ehitus	217
Hulgi- ja jaekaubandus; mootorsõidukite ja mootorrataste remont	157
Kutse-, teadus- ja tehnikaalane tegevus	90
Töötlev tööstus	85
Veondus ja laondus	77
Haldus- ja abitegevused	63
Muud teenindavad tegevused	57
Kinnisvaraalaane tegevus	38
Majutus ja tootlustus	34
Info ja side	34
Kunst, meelelahutus ja vaba aeg	34
Finants- ja kindlustustegevus	13
Tervishoid ja sotsiaaltoetused	11
Haridus	6
Mäetööstus	4
Elektrienergia, gaasi, auru ja konditsioneeritud õhuga varustamine	2
Veevarustus, kanalisatsioon, jäätme- ja saastekäitlus	2

Ülevaate saamiseks jäätmete veost ja jäätmevaldajate paiknemisest on kohalikul omavalitsusel kasutada tööriist – jäätmevaldajate register. Jäätmevaldajate registri pidamise eesmärgiks on saada ülevaade kõikidest piirkonna jäätmevaldajatest, nendega seotud jäätmetekkekohtadest ja -mahtudest ning tagada ülevaade jäätmete veost. Jäätmeseaduse alusel peab kohaliku omavalitsuse organ asutama oma määrusega jäätmevaldajate registri ning kehtestama registri pidamise korra.

Tori valla jäätmevaldajate register on ühishallatav koos teiste EJHK liikmeskonna omavalitsuste jäätmevaldajate registritega.

06.11.2024. a seisuga oli Tori valla jäätmevaldajate registri põhjal jäätmeveoga liitunud jäätmetekkekohti kokku 3906. Seisuga 01.10.2024 on vallas kokku 3683 eramajapidamist, 2 korteriga elamuid on 82, 3 ja enam korteriga elamuid 238.

4. HETKEOLUKORRA ÜLEVAADE JÄÄTMELIIKIDE JA KOGUSTE KAUPA

Hetkeolukorra ülevaate saamiseks on kasutatud Tori Vallavalitsuse käsutuses olevat teavet ja riikliku jäätimestatistika andmeid. Riiklik jäätimestatistika andmebaas koondab kokku tekitatud, kogutud ja käideldud jäätmekogused jäätmekäitlejate esitatud jäätmearuannete põhjal.

Tori valla jäätmetekke andmed on saadud Keskkonnaagentuuri andmebaasidest jäätmearuandluse infosüsteemist¹⁴ (edaspidi *JATS*) ja Keskkonnaportaalist¹⁵. Kõikide tekkivate jäätmekoguste puhul teostati päring andmebaasidest kuue eelneva aasta (2018-2023) kohta.

Vastavalt *JATS* ja Keskkonnaportaal andmetele tekkis Tori vallas perioodil 2018-2023 kokku ca 249 030 tonni erinevaid jäätmeid. Sellest ca 90% ehk 224 745 tonni olid 17-koodiga jäätmed, kuhu kuuluvad erinevad ehitus- ja lammutustegevuse käigus tekkinud jäätmed (betoon, tellised, metallid, bituumenitaolised segud, kivid ja pinnas), ülejäänud 7% olid olmelise tekkega jäätmed ning 3% muud ettevõtluses ja tootmises tekkinud jäätmed.

Tabeli 2 kohaselt suunati 2018-2023 aastatel taaskasutusse 258 411 tonni jäätmeid, sellest ca 97 % moodustasid peamiselt ehitus- ja lammutustegevuse käigus tekkinud jäätmed (250 917 tonni) ning ülejäänud 3% moodustasid plastpakendid (5087 tonni), paberpakendid (985 tonni), plastjätmed (585 tonni) ja romusõidukid (453 tonni).

¹⁴ Jäätmearuandluse infosüsteem <https://jats.keskkonnainfo.ee/main.php?public=1>

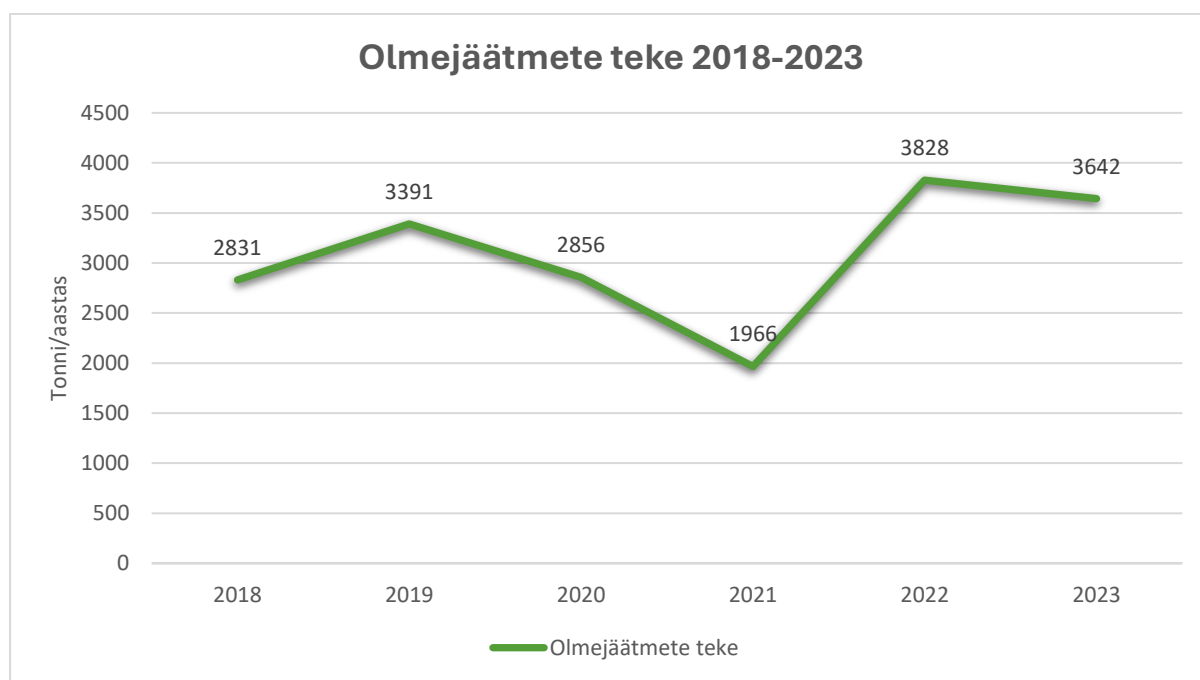
¹⁵ Keskkonnaportaal https://tableau.envir.ee/views/Avalikud_pringud_2020-2022/Riigitasand?%3Aembed=y&%3Aiid=4&%3AisGuestRedirectFromVizportal=y

Tabel 2. Jäätmete teke ja käitlemine (kõik jäätmeliigid) aastatel 2018-2023 tonnides (allikas JATS ja Keskkonnaportaal)

Aasta	Koguteke (sh kogutud)	Transport valda sisse	Taaskasutatud	Transport vallast välja
2018	16 725,2	66,4	9353,3	7 248,3
2019	49 336,5	16 170,7	37 379,8	11 814,9
2020	53 669,2	4 387,1	46 475,8	15261,3
2021	9 089,6	9 822,5	20 889	4 454,0
2022	29 038,1	3 425,9	56 336,5	6 199,6
2023	91 171,7	7 530,8	87 977,4	5 707,3

4.1. OLMEJÄÄTMETE KOGUMINE JA KÄITLEMINE

Olmejäätmed (jaotisekoodiga 20) on kodumajapidamistest kogutud segajäätmed ja liigiti kogutud jäätmed, sealhulgas paber ja kartong, klaas, metallid, plast, biojäätmed, puit, tekstiil, pakendid, elektri- ja elektroonikaseadmetest tekkinud jäätmed, patareid ja akud ning suuremõõtmelised jäätmed, sealhulgas madratsid ja mööbel ning muudest allikatest kogutud segajäätmed ja liigiti kogutud jäätmed, mis on oma koostise ja omaduste poolest kodumajapidamisjäätmete sarnased (JäätS § 7).

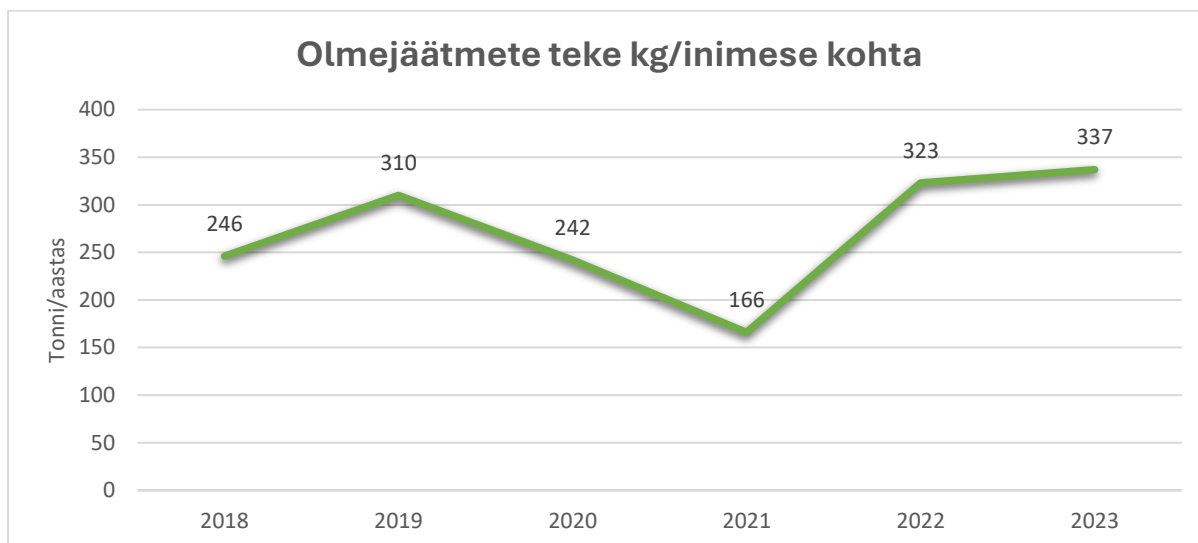
Joonis 3. Olmejäätmete tekkemahud Tori vallas aastatel 2018-2023 (allikas: JATS ja Keskkonnaportaal)

Olmejäätmete teke, sealhulgas pakendijäätmed (jaotiskoodiga 15) on vaadeldaval perioodil 2018-2023 jäänud suurusjärku 1966-3829 tonni aastas (joonis 3).

Eurostati¹⁶ andmetel tekkis 2022. aastal Eestis elaniku kohta keskmiselt 373 kilogrammi olmejäätmeid (jäätmekava koostamisel hetkel 2023. aasta andmed puuduvad). Tori vallas kogutud olmejäätmete kogus ühe elaniku kohta on olnud viimasel kuuel aastal

¹⁶ Eurostat andmebaas: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/cei_pc031/default/table?lang=en

vahemikus 166-337 kg/inimese kohta (joonis 4), mis on jäätmete kogutekke kohta arvatuna 10-55% väiksem kui Eesti keskmine.

Joonis 4. Olmejäätmete tekkemahud ühe elaniku kohta Tori vallas aastatel 2018-2023 aastal (allikas: JATS, Keskkonnaportaal)

Olmejäätmete tekke vähendamise edendamisel on peamine roll täita elanikkonnal, kelle teadlikkusest ja tarbimisharjumustest sõltub suuresti nii pakendijäätmete, toidujäätmete kui ka muude olmejäätmete koguse vähendamine.

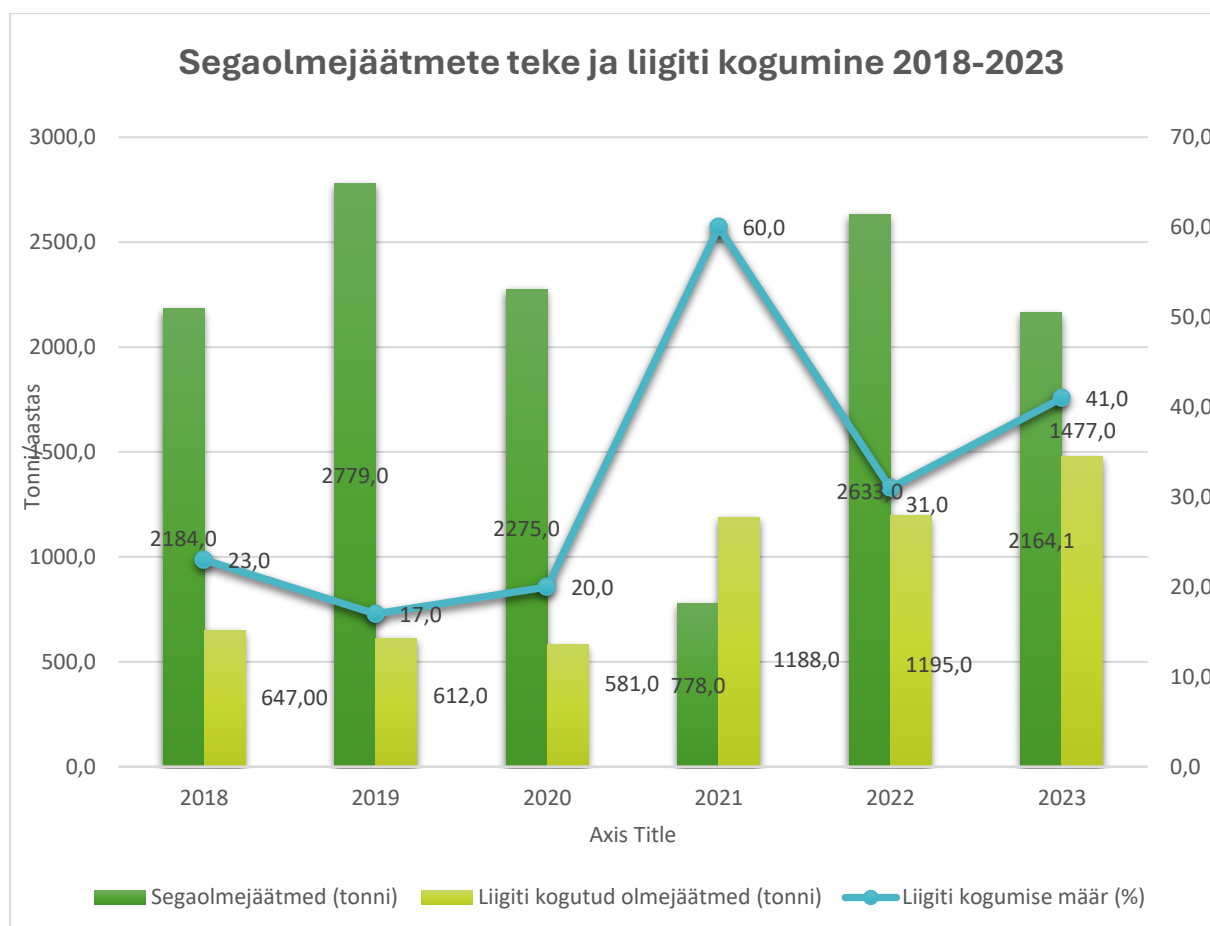
Olmejäätmete liigiti kogumisel tekkekohas tuleb vastavalt keskkonnaministri 03.06.2022 määrusele nr 28 "Olmejäätmete liigiti kogumise ja sortimise nõuded ja kord ning sorditud jäätmete liigitamise alused" liigiti koguda vähemalt järgmised jäätmeliigid: paber ja kartong, kodumajapidamises tekkinud plastid, metallid, klaas ja puit, biolagunevad aia- ja haljastujäätmed, köögi- ja sööklajajäätmed, bioloogiliselt mittelagunevad aia- ja haljastujäätmed, pakendid, tekstiil, suurjäätmed, probleemtoodete jäätmed, ravimijäätmed ja ohtlikud jäätmed.

Tori vald on hõlmatud korraldatud jäätmeveoga, vallas on moodustatud üks jäätmeveopiirkond. Korraldatud jäätmeveo raames saab üle anda kokku 7 erinevat jäätmeliiki: segaolmejäätmed, biolagunevad köögi- ja sööklajajäätmed, biolagunevad aia- ja haljastujäätmed, segapakendijäätmed, paberi- ja kartongijäätmed, suurjäätmed ja tekstiilijäätmed. Kõiki neid jäätmeid tuleb tekkekohal liigiti koguda, erisused kehtivad nende üleandmisel jäätmevedajale.

4.2. SEGAOLMEJÄÄTMETE KOGUMINE JA KÄITLEMINE

Segaolmejäätmete (20 03 01) kogumine ja vedu on korraldatud jäätmeveoga hõlmatud ning kõik Tori valla jäätmevaldajad peavad olema kogumissüsteemiga liidetud. Segaolmejäätmete kogumisega seotud tehnilised nõuded, nagu kogumismahutite tüübi, materjali, suuruse, paiknemise, tühjendussageduse ja ühiste kogumismahutite kasutamise sätestab Tori valla jäätmehoolduseeskiri.

Olmejäätmetest suurima tekkemahuga on segaolmejäätmed, mis hõlmavad nii ettevõtete kui kodumajapidamiste jäätmeid, mis on aastate lõikes jäänud vahemikku 778-2779 tonni aastas (joonis 5). Statistika kohaselt jääb selgusetuks, miks 2021. aastal tekkis ca kolm korda vähem segaolmejäätmeid võrreldes ülejäänud aastatega vaadeldaval perioodil. Riikliku jäätmetestatistika puhul tuleb arvestada, et selles võib esineda ebatäpsusi. Paljud jäätmekäitlejad teenindavad mitut omavalitsust korraga ning jäätmed satuvad jäätmekäitluskohta koos, ilma et oleks täpselt eristatud, kui palju jäätmeid kogutakse Tori vallast ja kui palju mõnest teisest omavalitsusest.

Joonis 5. Segaolmejäätmete tekkemahud ja liigiti kogumise määr Tori vallas aastatel 2018-2023 (allikas: JATS ja Keskkonnaportaali)

Segaolmejäätmed ei ole jäätmeseaduse alusel liigiti kogutav jäätmeliik, vaid tekkekohal liigiti kogutavate jäätmete sorteerimisjääk. Seetõttu seab Tori vald segaolmejäätmete kogumisele ja käitlemisele järgmised eesmärgid:

- järgnevatel aastatel tuleb prügilasse ladestatavate segaolmejäätmete kogus viia miinimumini ning neid ei tohi segada liigiti kogutavate jäätmetega. Selleks peavad kõik jäätmevaldajad jäätmeid liigiti koguma ja olema korraldatud jäätmeveoga hõlmatud;
- jäätmete äraveo ja käitlemise hinnastamine peab motiveerima ja edendama jäätmete liigiti kogumist;
- segaolmejäätmete käitlemisel on eelistatud lahenduseks energeetiline taaskasutus vms lahendus, mis väldib ladestamist. Eelistatud lahendus peab olema otstarbekas nii majanduslikult kui keskkonnanahoiu aspektist.

Olmejäätmete liigiti kogumise edasisel kavandamisel on oluline teada segaolmejäätmete liigilist koostist. Prügilasse ladestatud segaolmejäätmete koostise analüüsimiseks on Eestis erinevate meetodite alusel tehtud ainult üksikuid piirkondlikke ja valdavalt lühiajalisi uuringuid. Viimane põhjalikum segaolmejäätmete sortimisuuringu viidi läbi 2020. aastal SEI Tallinn „Segaolmejäätmete, eraldi kogutud paberi- ja pakendijäätmete ning elektroonikaromu koostise ja koguste uuring“ (<https://www.sei.org/publications/segaolmejaatmete-uuring/>). Varasem sortimisuuringu pärineb aastast 2012-2013. Sortimisuuringu eesmärk oli analüüsida Eesti eri piirkondades ja asulatüüpides tekkivate ja prügilasse ladestatavate segaolmejäätmete ainelist koostist.

Tabel 3. Segaolmejäätmete hinnanguline koostis massiprotsentides, aastal 2023, lähtuvalt SEI uuringust 2020. a, mille puhul on aluseks võetud Eesti keskmine

Jäätmeliik	Massi protsent	Jäätmekogus, t/a
Orgaanilised jäätmed	31,74	686,8
Paber, papp, kartong	17,01	368,0
Klaas	6,43	139,1
Metall	2,33	50,4
Plast	17,83	385,8
Puit	1,28	27,7
Elektroonikaromu	0,89	19,3
Muu põlev materjal	12,68	274,4
Tekstiil	5,81	125,7
Ohtlikud jäätmed	0,09	1,9
Muu mittepõlev materjal	3,92	84,8
KOKKU:	100	2164

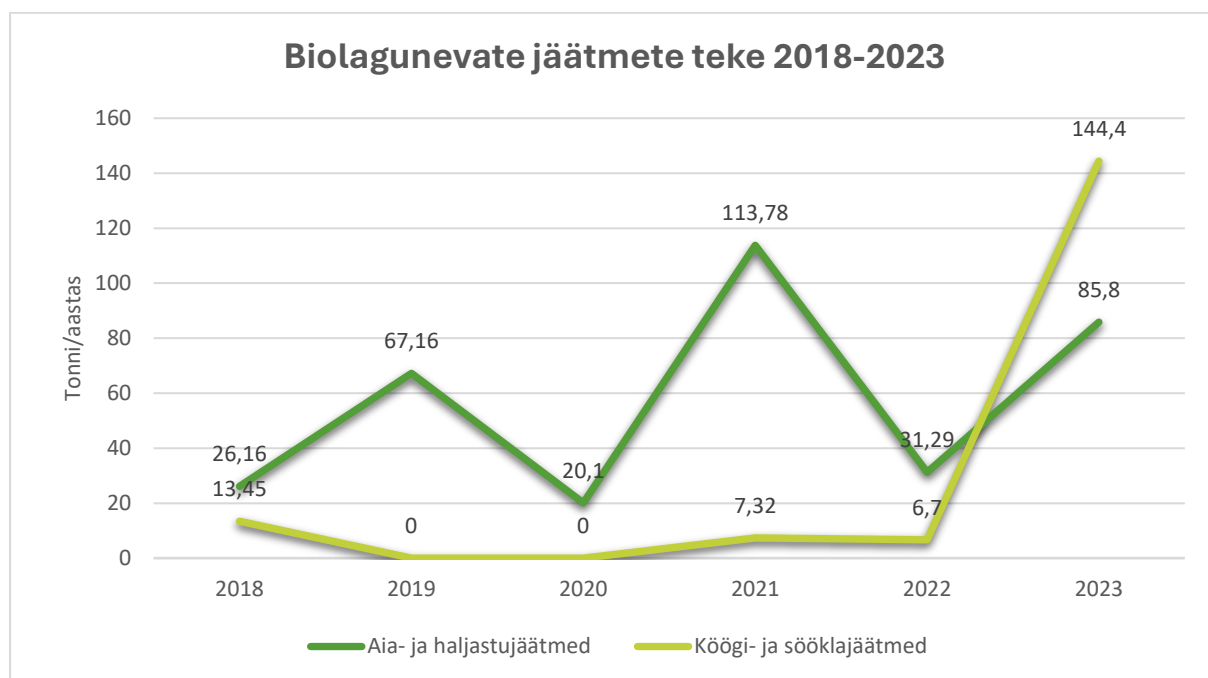
Segaolmejäätmete koostise arvutuslik analüüs (tabel 3) näitab, et segaolmejäätmetena antakse üle 28% pakendijäätmeid ja 17% vanapaberit, mille liigiti kogumise võrgustik on kõige tihedam võrreldes muude taaskasutatavate jäätmetega. Biojäätmeid (köögi- ja haljastujäätmeid) sisaldub segaolmejäätmetes üks kolmandik.

4.3. BIOLAGUNEVATE JÄÄTMETE KOGUMINE JA KÄITLEMINE

Biolagunevad jäätmed moodustavad olulise osa segaolmejäätmetest. Biolagunevate jäätmete koguste vähendamisel on võtmeroll ladestatavate segaolmejäätmete koguste vähendamisel ning prügilate keskkonnaohu minimeerimisel.

SEI Tallinn poolt läbiviidud segaolmejäätmete, eraldi kogutud paberi- ja pakendijäätmete ning elektroonikaromu koostise ja koguste uuringu tulemuste kohaselt oli biojäätmete sisaldus segaolmejäätmetes Eestis keskmiselt 32%. Sealjuures valdava osa biojäätmetest moodustasid köögi- ja sööklajajäätmed 73%.

Biolagunevate köögi- ja sööklajajäätmete teke on vaadeldaval perioodil 2018-2023 jäänud suurusjärku 6,7–144,4 tonni aastas (joonis 6). 2023. aastal koguti biolagunevaid köögi- ja sööklajajäätmeid liigiti 144,4 tonni ja aia- ja haljastujajäätmeid 85,8 tonni. Kui lisada need liigiti kogutud biojäätmete kogused segaolmejäätmetes sisalduvatele biojäätmete kogustele, oli 2023. aastal vallas hinnanguline biolagunevate jäätmete tekkekogus ligikaudu 917 tonni. **Seega on biojäätmete liigiti kogumise efektiivsus olnud 2023. aastal 25%.** Võrdluseks 2022. aastal oli biojäätmete kogumise efektiivsus 4%.

Joonis 6. Biolagunevate jäätmete tekkemahud Tori vallas aastatel 2018-2023 (allikas: JATS ja Keskkonnaportaal)

01.12.2022. aastal rakendunud korraldatud jäätmeveo kontsessiooni alusel, mis kehtib ka jäätmekava koostamisel hetkel, on biolagunevate köögi- ja sööklajajäätmete liigiti kogumine ja jäätmevedajale üleandmine kohustuslik jäätmevaldajatele, kes asuvad tiheasustusalal ja kompaktse hoonestusega alal. Nendel aladel asuvatel jäätmevaldajatel on võimalik taotleda kohtkompostimist, mis vabastab biolagunevate köögi- ja sööklajajäätmete jäätmete üleandmise kohustusest.

Biolagunevate köögi- ja sööklajajäätmete liigiti kogumine avaldab suurimat mõju segaolmejäätmete tekkekoguse vähenemisele ning toidujäätmete taaskasutamisele suurimas võimalikus mahus. Selleks peavad olema kõik jäätmevaldajad hõlmatud biolagunevate köögi- ja sööklajajäätmete tekkekohal kogumisega ning võimalusel tuleb tekkekohal kompostida, kui jäätmevaldaja rakendab selleks nõuetekohaseid toiminguid (kompostimise toiming on reglementeeritud).

Biolagunevate köögi- ja sööklajajäätmete nõuetekohase kogumise kontrollimisel on vastav kohustus pandud jäätmeveo teostajale ning on loodud motiveeriv sanktsioonide süsteem nende jäätmevaldajate osas, kes korduvalt rikuvad toidujäätmete liigiti kogumise nõuet ja segavad need teiste jäätmete hulka.

Kuna olmejäätmetest moodustavad suure osa biolagunevad köögi- ja söögijäätmed, siis on jäätmetekke vältimiseks ja vähendamiseks oluline, et iga jäätmevaldaja (nii elanik, asutus kui ettevõtte) rakendaks selleks asjakohaseid meetmeid. Eelistatuimaks lahenduseks on korrigeerida oma tarbimisharjumusi viisil, mis loob eeldused toidu raiskamise piiramiseks ja jäätmete väheseks tekkimiseks. Toiduainete kaubandusest ja tootmisest tekkivad mittevajalikud või realiseerimistähtaega ületavad tooted on mõistlik anda Toidupangale vms organisatsioonile, kes jagab need edasi abivajajatele.

Biolagunevaid aia- ja haljastujäätmeid tuleb koguda liigiti ja nõuetele vastavalt kohtkompostida, üle anda korraldatud jäätmeveo raames või viia Paikre prügilasse.

Koduaedades tekkivate ja üleantavate haljastujäätmete koguste vähendamiseks propageeritakse nende jäätmete kohapealset kompostimist. Kompostimise puhul teavitatakse elanikke sellega kaasnevatest nõuetest, sh kompostrite või kompostiaunade kasutamisevõimalustest.

Kompostimise arendamiseks on oluline:

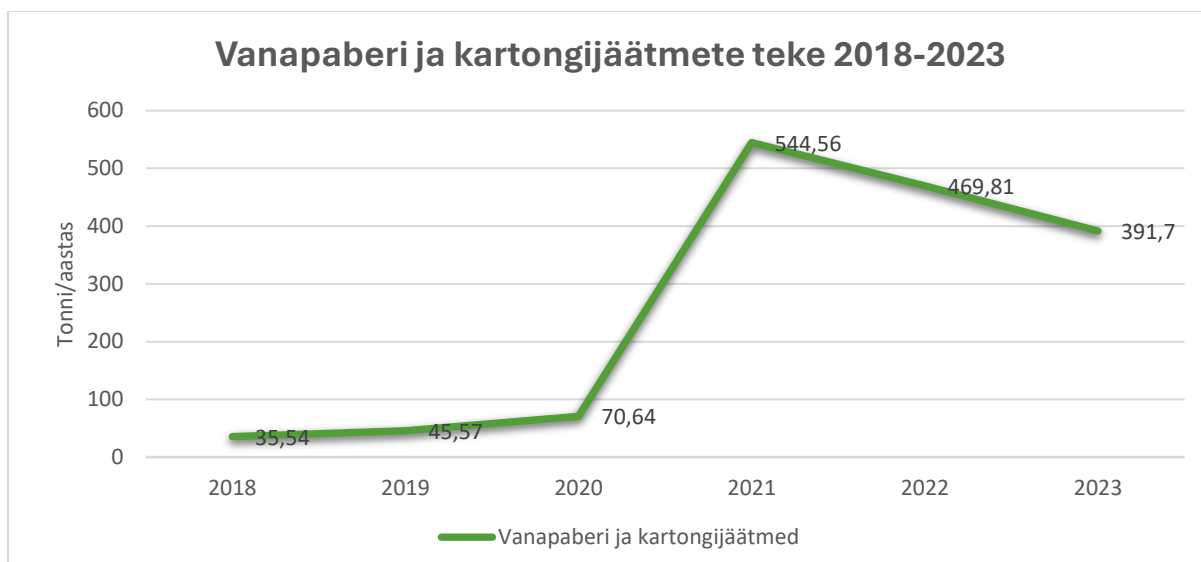
- haljastujäätmete äraandmise võimaluse loomine ja tagamine vallas;
- köögi- ja sööklajajäätmete äraandmise soodustamine võrreldes segaolmejäätmetega (näiteks veohinna kaudu);
- koduse kompostimise propageerimine;
- järelevalve tugevdamine jäätmehoolduseeskirja täitmise üle, kus biojäätmete konteineri kasutamine on kohustuslik.

Tori valla eesmärgiks on saavutada käesoleva jäätmekava rakendamise perioodil olukord, kus köögi- ja sööklajajäätmete kogumisega on hõlmatud kõik jäätmevaldajad ning soodustatud on tekkekohal kompostimise rakendamine vastavalt nõuetele.

4.4. PABERI- JA KARTONGIJÄÄTMETE KOGUMINE JA KÄITLEMINE

Paberi- ja kartongijäätmed (20 01 01) on eraldi kogutuna kergesti taaskasutatavad. Vanapaberi taaskasutamiseks on tarvis see eraldada muudest jäätmetest ja vältida selle kvaliteedi langemist. Antud jäätmete koguste vähendamine segaolmejäätmetes on võimalik eelkõige toimiva paberi- ja papijäätmete kogumisevõrgustiku loomise abil. Vanapaber kui materjal kattub osaliselt pakenditega, mis tähendab seda, et jäätmevaldajad koguvad küll liigiti, kuid osa vanapaberi jäätmetest jõuab pakendikonteineritesse. Tulevikus on mõistlik ühildada paberi- ja kartongpakendi jäätmete ning vanapaberi kogumissüsteemid. Ühildamise tulemusena muutub kogumissüsteem jäätmevaldajatele paremini mõistetavaks ning suureneb paberi ja kartongi liigiti kogumise määr.

2022. aasta lõpus rakendunud korraldatud jäätmeveo perioodil on paberi- ja kartongijäätmete kogumine ja üleandmine kohustuslik kortermajades ning äri-, tootmis- teenindus- ja ühiskondlike hoonete kinnistutel, mis asuvad tiheasustusalal ja kompaktse hoonestusega alal.

Joonis 7. Vanapaberi- ja kartongijäätmete tekkemahud Tori vallas aastatel 2018-2023 (allikas: JATS ja Keskkonnaportaali)

Vanapaberi ja kartongijäätmete teke on vaadeldaval perioodil 2018-2023 jäänud suurusjärku 35,54- 544,56 tonni aastas (joonis 7). Keskkonnaagentuuri jäätmearuandluse andmetel koguti Tori vallas 2023. aastal liigiti 391,7 tonni vanapaberi ja pappi. Lisades sellele juurde segaolmejäätmetes sisalduva paberi ja papi koguse võib eeldada, et vallas tervikuna tekkis kokku ligikaudu 760 tonni vanapaberi ja pappi. Kogutekke kogusele lisandub juurde ka kodumajapidamises kütteks kasutatava vanapaberi ja papi osa, kuid mille kogust ei ole võimalik määrata. **Vanapaberi liigiti kogumise efektiivsus on 52%.**

Selleks, et suurendada vanapaberi liigiti kogumise efektiivsust, tuleks muuhulgas:

- tõsta inimeste teadlikkust kampaaniate jmt abil;
- soodustada vanapaberi äraandmist võrreldes segaolmejäätmetega veohinna kaudu;
- ühildada paberi- ja kartongijäätmete kogumine vanapaberi kogumisega;
- tugevdada järelevalvet jäätmehoolduseeskirja täitmise üle, kus vanapaberi konteineri kasutamine on kohustuslik.

4.5. PAKENDIJÄÄTMETE KOGUMINE JA KÄITLEMINE

Pakend on mis tahes materjalist valmistatud toode, mida kasutatakse kauba, toormest kuni valmiskaubani hoidmiseks, kaitsmiseks, käsitsemiseks, kättetoimetamiseks ja esitlemiseks kogu tsükli vältel tootjast tarbijani.

Olmejäätmete koostisesse kuuluvatest jäätmeliikidest on liigiti kogumisse kõige laialdasemalt haaratud pakendijäätmed, mille käitlemine põhineb taaskasutusorganisatsioonide korraldatud pakendijäätmete kogumisvõrgustikul. Eestis tegutseb kokku neli akrediteeritud tootjavastutusorganisatsiooni. Neist kolm (OÜ Eesti Pakendiringlus, Eesti Taaskasutusorganisatsioon MTÜ ja OÜ Tootjavastutusorganisatsioon) tegelevad tagatisrahata pakendite ning üks (OÜ Eesti

Pandipakend) tagatisrahaga ehk pandipakendite kogumise ja taaskasutamise korraldamisega.

Pakendiseadusest tulenevalt on omavalitsustel pakendi ja pakendijäätmete kogumissüsteemis koordineeriv roll. Kohalik omavalitsus peab kindlaks määrama oma haldusterritooriumil pakendi ja pakendijäätmete kogumisviisid ning sätestama need oma jäätmehoolduseeskirjas.

Tori valla jäätmete liigiti kogumise eesmärgiks on vähendada segaolmejäätmete tekke mahtu, suurendada jäätmete ringlussevõtmist ja muud taaskasutamist kontrollitud viisil.

Tori vallas oli jäätmekava koostamise seisuga (s.o 01.10.2024) korraldatud jäätmeveo raames segapakendite kogumine ja üleandmine vabatahtlik kõikidele jäätmevaldajatele ning Tori valla territooriumil paikneb 63 avalikku pakendite kogumismahutit (tabel 4), mis võimaldasid koguda erinevaid pakendijäätmeid. 2016. aastal oli avalikke kogumiskonteinereid kokku 34 tk, seega on seitsme aastaga kasvanud pakendite liigiti kogumise võrgustikus konteinerite arv ca 54%.

Tabel 4. Pakendijäätmete avalikud kogumispunktid taaskasutusorganisatsioonide lõikes (oktoober 2024)

Ettevõtte	Segapakend	Paber ja papp	Klaaspakend
MTÜ Eesti Taaskasutusorganisatsioon	13	4	0
Eesti Pakendiringlus OÜ	15	1	8
Tootjavastutusorganisatsioon OÜ	22	0	0

Segapakendid on olemuselt kõige suurema tekkemahuga oluline jäätmeliik, mille kogumine avaliku võrgu kaudu ei ole olnud efektiivne ja on tekitanud olulisi probleeme kogutud jäätmete kvaliteedi ja liigilise puhtuse osas. Samuti soosib avalik kogumisvõrk kui anonüümne lahendus liigiti kogumise nõuete rikkumist ning toob kaasa pidevaid jäätmereostusi, mille koristamine tekitab Tori vallale täiendavaid kulusid.

Pakendite tekkekohas kogumine pakendikoti või konteineriga eramajades ning pakendikonteineriga kortermajades ja asutustes on üks arengusuundadest pakendijäätmete liigiti kogumise efektiivsuse suurendamisel. Pakendikotiga või pakendikonteineriga oma väravast või hoovist pakendite kogumine on oluliselt mugavam kui avaliku pakendipunkti kasutamine ja sellisel moel on taaskasutusorganisatsioonidel võimalik koguda paremini sorteeritud ja puhtamaid pakendijäätmeid. Tekkekohal kogumisega välditakse avalike pakendikonteineritega kaasnevat risustamist.

Klaaspakendid on jäätmeliik, mille suunamine materjalina ringlusesse on võimalik 100% lähedases mahus, mistõttu on oluline seda jäädet võimalikult efektiivselt koguda.

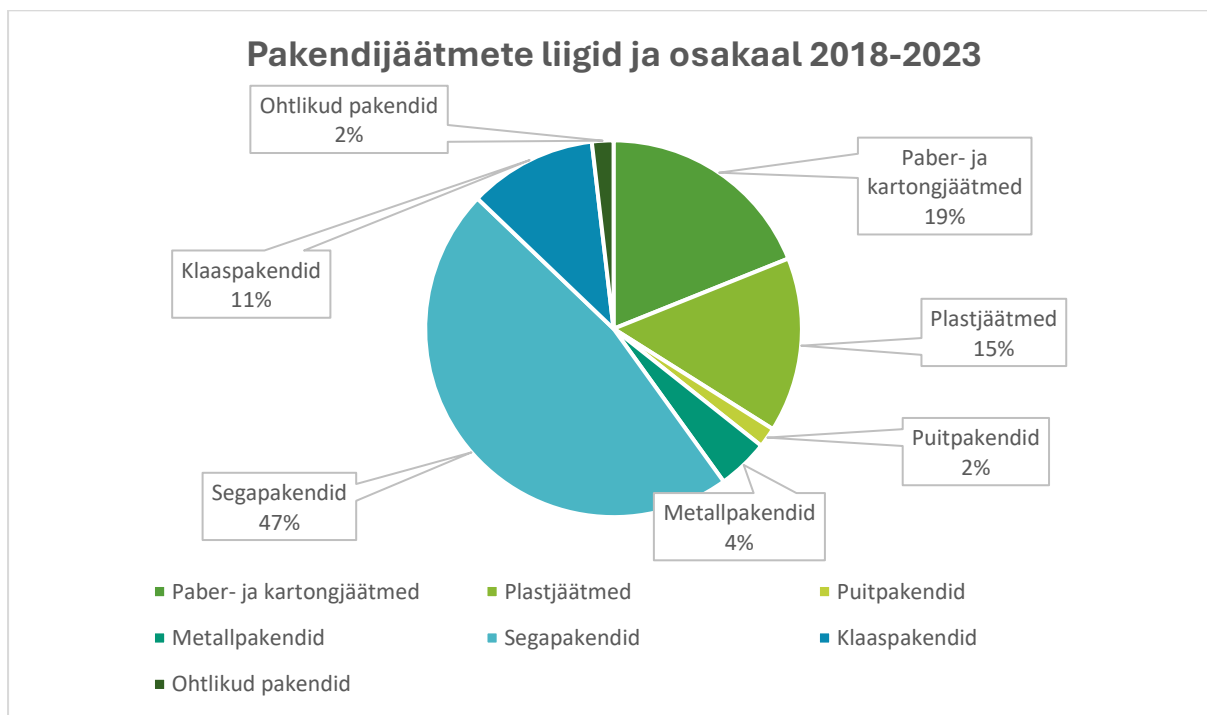
Pakendijäätmete kogumise edendamisel on eesmärgiks edendada koostööd taaskasutusorganisatsioonidega selliselt, et suurendada tekkekohal kogumist.

Pakendijäätmete teke on vaadeldaval perioodil 2018-2023 jäänud suurusjärku 374,4–603,7 tonni aastas (joonis 8).

Joonis 8. Pakendijäätmete tekkemahud Tori vallas aastatel 2018-2023 (allikas: JATS ja Keskkonnaportaali)

Jooniselt 9 ja tabelist 5 on näha, et kõige suurema osa liigiti kogutud pakendijäätmetest moodustavad segapakendid (47%) ning paber- ja kartongpakendid (19%). Kõige väiksema osa pakendijäätmetest moodustavad puitpakendid (2%) ja ohtlikud pakendid (2%).

Joonis 9. Pakendijäätmete teke ja liigiti kogumine Tori vallas 2018-2023 (allikas: JATS ja Keskkonnaportaali)

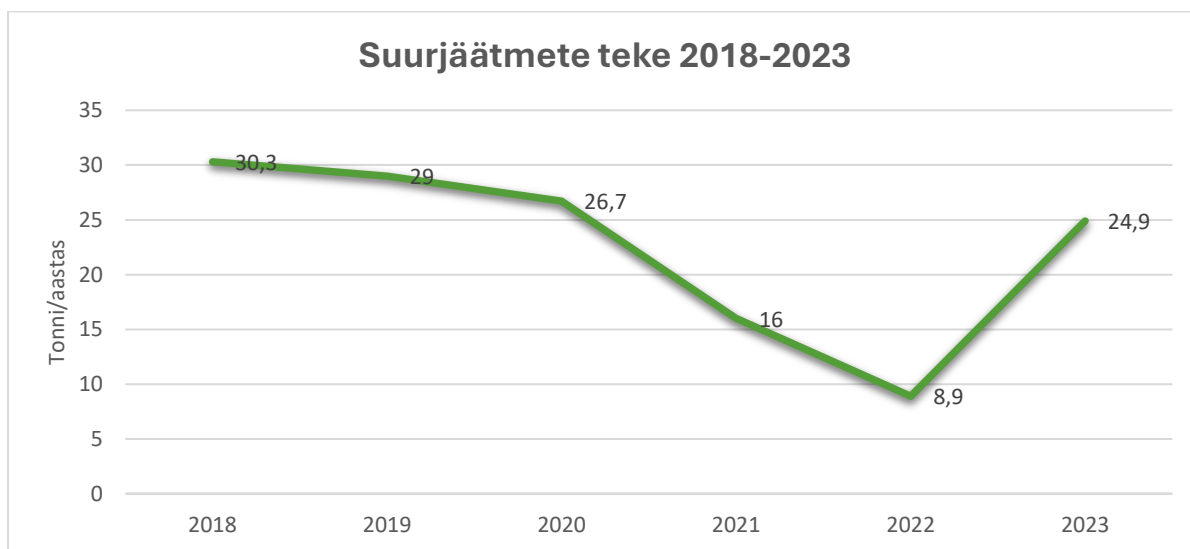
Tabel 5. Pakendijäätmete kogused jäätmeliikide kaupa aastatel 2018 -2023 (allikas: JATS ja Keskkonnaportaal)

Jäätmekood	Jäätmeliik	2018	2019	2020	2021	2022	2023
15 01 01	Paber- ja kartongpakendid	132,9	94,4	65,8	90,9	93,1	86,2
15 01 02	Plastpakendid	91,7	91,7	78	73,4	49,2	65,9
15 01 03	Puitpakendid	0,9	1,3	6,9	5,2	41,2	1,7
15 01 04	Metallpakendid	13,7	19,5	24,4	26,5	24,1	26,6
15 01 06	Segapakendid	141,5	133,3	177,6	164,1	326,3	336,8
15 01 07	Klaaspakendid	38,5	34,2	37,5	45,4	62,2	79,9
15 01 10*	Ohtlikud pakendid	12,3	8,9	8,6	12,4	8,2	6,5

Jäätmearuandluse järgi koguti 2023. aastal pakendijäätmeid liigiti 603,7 tonni, lisades juurde segaolmejäätmetes sisalduva koguse, oli 2023. aastal vallas hinnanguline pakendijäätmete tekkekogus ligikaudu 1207 tonni. **Seega on pakendijäätmete liigiti kogumise efektiivsus 50%.**

4.6. SUURJÄÄTMETE KOGUMINE JA KÄITLEMINE

Suurjäätmed on suuregabariidilised esemed, näiteks mööbliesemed, vaibad, madratsid, kraanikausid, wc-potid jne. Suurjäätmetena ei käsitleta romuautosid ja autorehve, elektri- ja elektroonikaseadmete jäätmeid, sh külmikud, pesumasinad, telerid. Suurjäätmete teke on vaadeldaval perioodil 2018-2023 toodud joonisel 10.

Joonis 10. Suurjäätmete teke ja liigiti kogumine Tori vallas 2018-2023 (allikas: JATS ja Keskkonnaportaal)

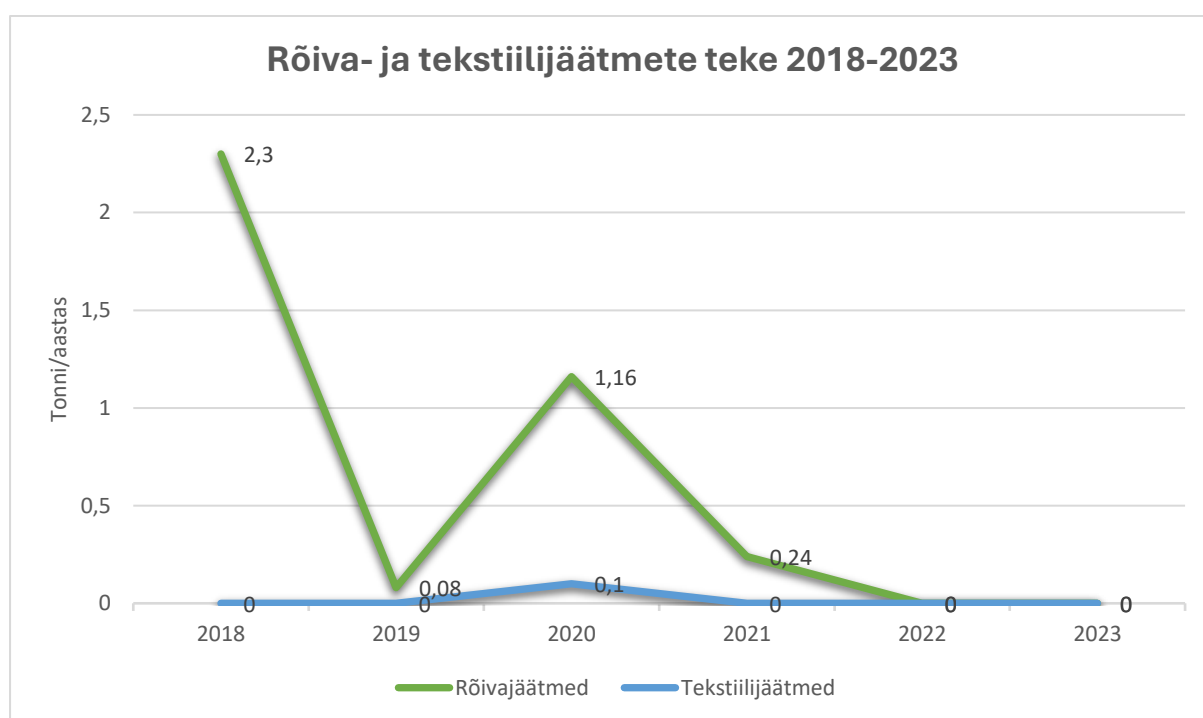
Vastavalt jäätmeseadusele peab suurjäätmete kogumiskoht asuma jäätmevaldajast maksimaalselt 15 km kaugusel. Suurjäätmeid on võimalik üle anda kogumisringide käigus korraldatud jäätmeveo raames või viia Paikre sorteerimisjaama (Raba tn 39 Pärnu) või Paikre prügilasse.

Tori valla eesmärgiks on tagada jäätmevaldajatele mugavate võimaluste olemasolu suurjäätmete üleandmisel.

4.7. TEKSTIILI- JA RÕIVAJÄÄTMETE KOGUMINE JA KÄITLEMINE

Vastavalt sortimisuuringule moodustavad rõiva- ja tekstiilijäätmed (jäätmekoodid 20 01 10 ja 20 01 11) Eestis keskmiselt 5,81% segaolmejäätmetest. Arvutuslikult anti 2023. aastal koos segaolmejäätmetena rõiva- ja tekstiilijäätmeid üle ca 126 tonni. Materjalina üldjuhul segaolmejäätmetes sisalduvad rõiva- ja tekstiilijäätmed taaskasutamiseks ei sobi, kuna on sageli määrdunud ning sisaldavad detailelemente (lukud, nööbid), mille eemaldamine on keerukas. Rõivaste korduskasutus on levinud tegevus ja neid andmeid ei ole võimalik kajastada ametlikus statistikas.

Rõiva- ja tekstiilijäätmete teke Tori vallas vaadeldaval perioodil 2018-2023 on kuvatud joonisel 11.

Joonis 11. Rõiva- ja tekstiilijäätmete tekkemahud Tori vallas aastatel 2018-2023 (allikas: JATS ja Keskkonnaportaal)

Tekstiilijäätmete osas on eesmärgiks rakendada nende tekkekohal liigiti kogumist ja soodustada üleandmist jäätmepunkti või korraldatud jäätmeveo raames. Tekstiilijäätmed, mida ei ole võimalik üle anda taaskasutuskeskustele, tuleb tekkekohas koguda muudest jäätmetest eraldi ja anda üle Paikre sorteerimisjaama või Paikre prügilasse. Korraldatud jäätmeveo raames saab tekstiilijäätmeid üle anda kogumisringide kaudu.

Tekstiili- ja rõivajäätmete tekke vältimisel on eelistatud lahenduseks korrigeerida tarbimisharjumusi ja vähendada nn kiirmoe tööstuse toodete tarbimist. Olemasolevaid taaskasutamiseks kõlblikke esemeid on otstarbekas viia taaskasutuskeskustesse. Käesoleva kava koostamise hetkel puuduvad Eestis teenused ja nõudlus tekstiilipõhiste, olmelise tekkega jäätmete tööstuslikus mahus käitlemiseks materjalina taaskasutamise eesmärgil.

4.8. PROBLEEMTOODETE JÄÄTMETE KOGUMINE JA KÄITLEMINE

Eestis kehtiv jäätmeseadus kehtestab nn probleemtoodetele tootjavastutuse põhimõtte, mis tähendab, et tootja on kohustatud tagama tema valmistatud, edasimüüdud või sisseveetud probleemtootest tekkivate jäätmete kokku kogumise ja nende taaskasutamise või kõrvaldamise.

Probleemtooted on kõik tooted, mille jäätmed võivad põhjustada kõrgendatud riske inimese tervisele ja keskkonnale. Siiani on reguleeritud probleemtoodete käitlust koos teiste ohtlike jäätmetega, kuid nende kõrgendatud riskist tulenevalt tuleb nende käitlemisele täiendavat tähelepanu pöörata.

Probleemtooted on:

- 1) patareid ja akud;
- 2) mootorsõidukid ja nende osad;
- 3) rehvid;
- 4) elektri- ja elektroonikaseadmed ja nende osad;
- 5) põllumajandusplast.

Probleemtoodete teke aastatel 2018-2023 on toodud tabelis 6.

Tabel 6. Probleemtoodete tekkemahud aastatel 2018 – 2023, kogus tonni/aastas (allikas: JATS ja Keskkonnaportaal)

Jäätmeliik	Jäätmekood	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Pliiakud	16 06 01*	9,69	12,16	17,94	18,70	19,32	15,4
Patareid ja akud	20 01 33*	0,47	0,59	0,45	0,31	0,92	0,62
Vanarehvid	16 01 03	82,42	5,72	5,37	2,68	8,92	41,2
Romusõidukid	16 01 04* 16 01 06	21,09	7,70	100,2	79,3	48,5	15,9
Elektri- ja elektroonika-seadmed	20 01 23* 20 01 35* 20 01 36	45,90	51,80	29,23	53,00	47,29	46,7
Plastijäätmed	02 01 04	16,60	6,46	6,06	10,36	29,24	16,1
KOKKU		176,17	84,43	159,25	164,35	154,19	135,92

Patareid ja akud

Tootja on kohustatud kantavate patareide ja akude ning mootorsõidukite patareide ja akude jäätmed tarbijalt turustaja müügikohtade kaudu tagasi võtma tasuta, sõltumata sellest, kas tarbija kavatses osta uue patarei või aku või mitte. Tootja varustab turustajat kogumiseks vajaliku kogumismahutiga.

Tootja on kohustatud patareide ja akude turustajalt, kohalikult omavalitsuselt ning kohaliku omavalitsuse jäätmejaama halduslepingu alusel haldavalt jäätmekäitlejalt patarei- ja akujäätmed tasuta tagasi võtma.

Patareide ja akude tootjavastutuse kohustusega tegeleb MTÜ EES-Ringlus ja MTÜ Eesti Elektroonikaromu.

Patareid ja akud saab viia müügikohta, Paikre prügilasse või Paikre sorteerimisjaama.

Romusõidukid ja rehvid

Mootorsõidukite ja nende osade (sh rehvide) tagasivõtmise peavad tootja-vastutuse põhimõttel ellu rakendama ja finantseerima tootjad ja turustajad, kes võivad selle ülesande delegeerida jäätmekäitlejatele.

Romusõiduk on ohtlik jääde, mida tohib käidelda ainult ohtlike jäätmete käitlemise õigust omav ettevõtja. Romusõiduki käitluskoha (kogumiskoht, lammutuskoda) tegevus peab vastama kõikidele seadusega sätestatud nõuetele. Romusõidukite kogumine ja tootjale tagastamine tuleb tootjal korraldada selliselt, et romusõiduki omanikule oleks romusõidukist loobumine võimalikult mugav ning romusõiduki kogumiskohta üleandmine võimalik vähemalt tema elukohajärgse maakonna piires. Romusõidukeid võetakse vastu autolammutustes ja vanametalli vastuvõtupunktides.

Vanarehvide kogumiseks on MTÜ Rehvinglus loonud tootjavastutussüsteemi. Vanarehvid saab viia Paikre sorteerimisjaama.

Elektri- ja elektroonikaseadmete jäätmed

Elektri- ja elektroonikaseadmeid koguvad ja käitlevad peamiselt kaks tootjavastutusorganisatsiooni: Mittetulundusühing Eesti Elektri- ja Elektroonikaseadmete Ringlus ja Mittetulundusühing Eesti Elektroonikaromu. Lambijäätmeid kogub ja käitleb Ekogaisma Eesti OÜ.

Turustaja on kohustatud oma müügikoha kaudu, mille müügipind on vähemalt 400 m², elektri- ja elektroonikaseadmed kasutajalt tasuta vastu võtma turustava seadmega sama liiki ja sama otstarvet täitvast seadmest tekkinud elektriromu või mille väline mõõt ei ületa 25 cm. Kui kodumajapidamises kasutatava elektri- ja elektroonikaseadme turustajal ei ole mööda avalikke teid 10 km raadiuses kodumajapidamiste elektroonikaromude kogumiskohta, peab tootja turustaja müügikoha kaudu füüsiliselt isikult tasuta tagasi võtma talle müüdava seadmega sama liiki ja sama otstarvet täitvast seadmest tekkinud elektroonikaromu, sõltumata sellest, kas see füüsiline isik on soetanud või soetab turustajalt samalaadse seadme.

Tootja on kohustatud turustajalt ja Tori valla kodumajapidamiste elektroonikaromud (ka saastunud) tasuta vastu võtma, sõltumata üleantavate elektroonikaromude arvust. Tootja on kohustatud tagasi võtma kõik elektroonikaromud ka siis, kui alates 1. jaanuarist 2019. a kehtima hakanud kogumise määr 65% on saavutatud.

Elektri- ja elektroonikaseadmeid saab viia kauplusesse (seade ei tohi olla rüüstatud), kust kavatsetakse osta uus samalaadne toode. Nimetatud jäätmeid saab üle anda Paikre sorteerimisjaamas ja Paikre prügilas.

Põllumajandusplast

Põllumajandusplast on silopallikile, kiletunnel, kattevõrk ja plastnõör (jäätmekood 02 01 04), mida koguti 2023. a 16 tonni. Põllumajandusplasti kogutakse peamiselt otse

ettevõtete juurest ning lisaks saab neid ära anda Paikre prügilasse või Paikre sorteerimisjaama.

Tootja on kohustatud põllumajandusplasti jäätmed piiramata koguses tasuta tagasi võtma:

- 1) põllumajandusplasti kasutajalt;
- 2) kohalikult omavalitsuselt;
- 3) kohaliku omavalitsuse jäätmejaama lepingu alusel haldavalt jäätmekäitlejalt.

Põllumajandusplasti liigiti kogumise edendamiseks tuleb teostada järelevalvet tootjatele pandud kohustuste täitmise üle ja teavitada regulaarselt põllumajandusplasti kasutajaid põllumajandusplasti tasuta äraandmise võimalustest. Alates 01. jaanuarist 2013 peavad olema kõigis põllumajandusplasti müügikohtades üleval teated, kuhu saab põllumajandusplasti jäätmeid tagastada (asukohad ja telefoninumbrid, kust on võimalik saada asjakohast infot).

Tori valla eesmärkideks on tagada oma haldusterritooriumil nõuetele vastava kogumislahenduse toimimine kõikide probleemtoodete osas.

4.9. OHTLIKE JÄÄTMETE KOGUMINE JA KÄITLEMINE

Jäätmeseaduse § 65 lõike 2 kohaselt kohustub kohalik omavalitsus oma haldusterritooriumil korraldama kodumajapidamistes tekkivate ohtlike jäätmete kogumist ja üleandmist jäätmekäitlejatele.

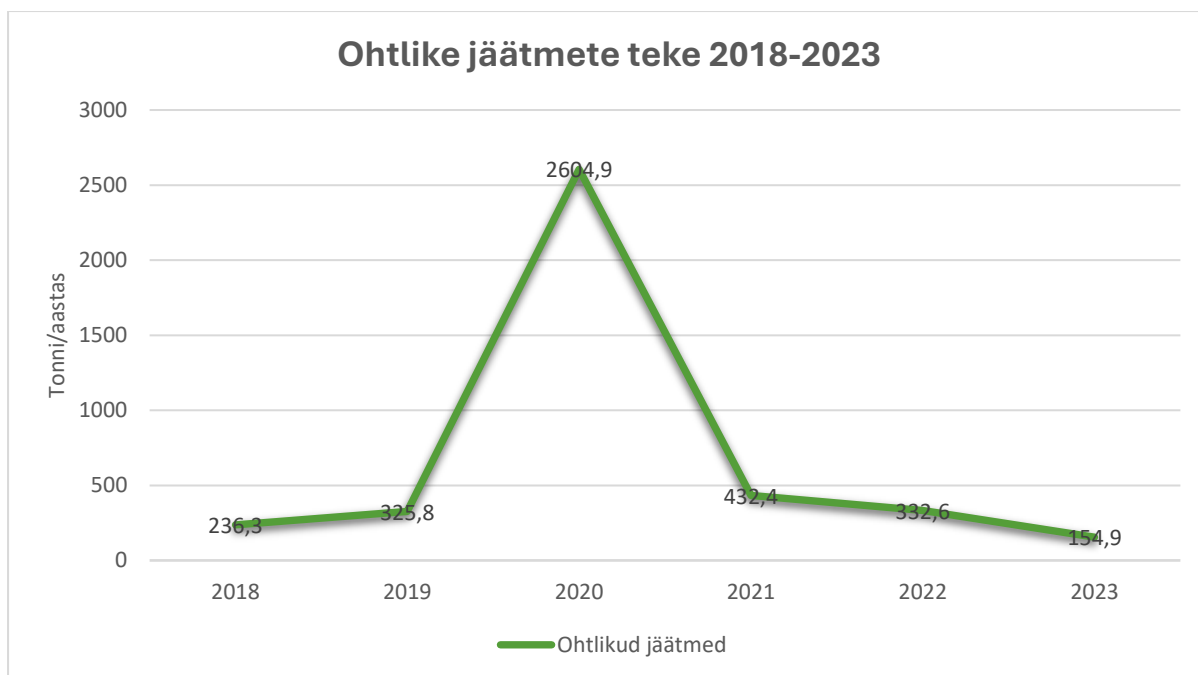
Ohtlikke jäätmeid tekib nii majapidamistes kui ettevõtetes. Majapidamistes jääb üle peamiselt vanu akusid, patareisid, värvijäätmeid, ohtlikke pakendeid, vanu ravimeid ja päevavalguslampe jmt. Ettevõtetes tekib nii spetsiifilisi tootmisjääke kui majapidamisega sarnaseid ohtlikke jäätmeid. Ohtlikud jäätmed peab eraldama nende tekkekohas, kuna need kujutavad ohtu nii inimese tervisele kui ka keskkonnale.

Ohtlikud jäätmed tuleb viia Paikre prügilasse või Paikre sorteerimisjaama. Lisaks korraldab vald üks kord aastas ohtlike jäätmete kogumisringi. Ravimid võib lisaks prügilasse või sorteerimisjaama viimisele viia lähimasse apteeki.

Riikliku statistika kohaselt tekkis vaadeldaval perioodil 2018-2023 kokku ca 4087 tonni ohtlikke jäätmeid (joonis 12). 2020. aastal põhjustas hüppelise ohtlike jäätmete tekke tõusu ohtlike ainete saastunud kivide ja pinnase kogus ca 2167 tonni.

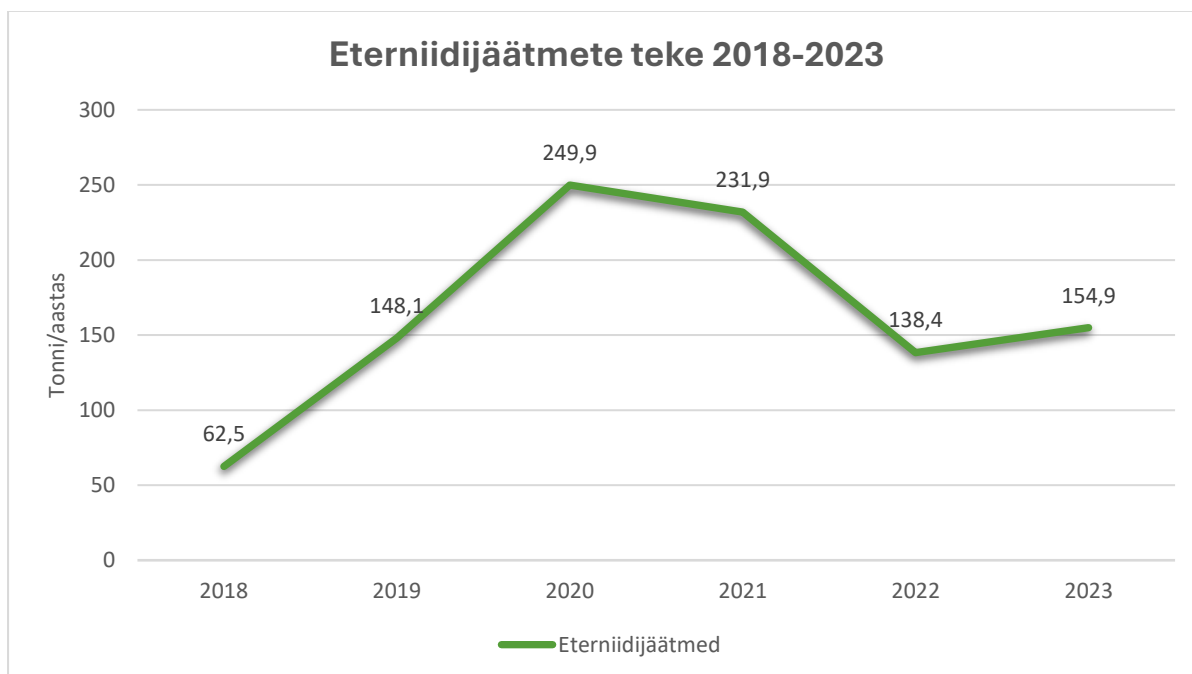
Siinkohal tuleb arvestada, et koguse arvutamisel on kokku liidetud ohtlikud kasutuselt kõrvaldatud elektri- ja elektroonikaseadmed, ohtlikud ehitusjäätmed, teised ohtlikud jäätmed (näiteks värvijäägid, õlid, filtrid jne) ja ohtlikud tervishoiujäätmed.

Ohtlike jäätmetena käsitletakse ka eterniidijäätmeid ja muid asbesti sisaldavaid ehitusmaterjale. Asbestist materjale enam ehituses ei kasutata, seega tekib kogu ohtlik materjal vanade ehitiste renoveerimise-lammutamise tulemusena.

Joonis 12. Ohtlike jäätmete tekkemahud Tori vallas aastatel 2018-2023 (allikas: JATS ja Keskkonnaportaal)

Eterniidijäätmete teke Tori vallas vaadeldaval perioodil 2018-2023 on kuvatud joonisel 13. Võimaluse korral ja projekti rahastusel korraldatakse vallas eterniidijäätmete kogumisringe. Kogumisringide toimumist rahastatakse osaliselt KIK toetusprogrammidest. Viimati toimus eterniidijäätmete tasuta kogumine 2024. aastal sügisel.

Joonis 13. Eterniidijäätmete tekkemahud Tori vallas aastatel 2018-2023 (allikas: JATS ja Keskkonnaportaal)

Ohtlike jäätmete liigiti kogumise edendamisel ja ohutu käitlemise tagamisel on Tori valla peamisteks eesmärkideks:

- jätkata ohtlike jäätmete vastuvõtmist;

- jätkata võimalusel kogumisringide teostamist;
- rakendada tegevusi jäätmevaldajate teadlikkuse tõstmiseks nii ohtlike jäätmete kogumise kui üleandmise võimaluste osas.

4.10. TERVISHOIU- JA VETERINAARTEENUSTE KÄIGUS TEKKINUD JÄÄTMETE KOGUMINE JA KÄITLEMINE

Tervishoiul tekkivate jäätmete käitluse riikliku juhendmaterjali järgi on riiklikul tasandil paika pandud tervishoiu jäätmete kogumispunktid teise ja kolmanda tasandi haiglate juures. Tervishoiuasutustes peab riskijäätmeid koguma kindlasti olmejäätmetest eraldi ja tekkivad jäätmed suunama käitlemiseks riskijäätmete käitlussüsteemi.

Ohtlike jäätmeid tekitavad ettevõtted (sh meditsiinasutused) peavad sõlmima ohtlike jäätmete üleandmiseks lepingu vastavat keskkonnakaitset omava ettevõttega. Ohtlike jäätmete kogumiseks peavad ettevõtted rajama või leidma spetsiaalse koha, mis on vastavalt märgistatud, ning kogumiseks tuleb kasutada spetsiaalset jäätmetaarat. Samuti peavad eelnimetatud ettevõtted vastu võtma ettevõttesisesed jäätmekäitluseeskirjad. Ohtlike jäätmete kogumise ja üleandmisega seotud kulud katavad ettevõtted ise. Jäätmete üleandmise tõestamise aluseks on ohtlike jäätmete saatekiri.

Perioodil 2018-2023 on Keskkonnaagentuuri andmetel tervishoiuteenuste jäätmete teket olnud Tori vallas vahemikus 0,08-0,2 tonni aastas (joonis 14).

Joonis 14. Tervishoiu- ja veterinaarteenuste jäätmete tekkemahud Tori vallas aastatel 2018-2023 aastal (allikas: JATS ja Keskkonnaportaal)

Tervishoiuasutuste jäätmete käitlemise täpsed tingimused sätestatakse jäätmehoolduseeskirjas. Tervishoiujäätmete käitlemise juhendmaterjalid on leitavad

Terviseameti kodulehelt: <https://www.terviseamet.ee/et/nakkushaigused-menuu/tervishoiutootajale/nakkusohutuse-juhendid-ja-soovitused>.

Tori valla eesmärkideks on tagada oma haldusterritooriumil tegutsevate tervishoiu- ja veterinaarteenuste osutajate poolt nõuetele vastava jäätmekogumise ja käitlemise korraldamine, teostades selles koostööd nii ettevõtetega kui asjaomaste järelevalveasutustega.

4.11. EHITUS- JA LAMMUTUSJÄÄTME KOGUMINE JA KÄITLEMINE

Ehitusjäätmel on ehitus-, remondi- ja lammutusjäätmel, mittekasutatav väljaveetav pinnas, puidu, metalli, betooni, telliste, ehituskivide, klaasi ja muude ehitusmaterjalide jäätmel, sh need, mis sisaldavad asbesti ja teisi ohtlikke jäätmel, mis tekivad ehitamisel ja remontimisel ning mida ehitusobjektile tööde tegemiseks ei kasutata.

Ehitusjäätmel käitlemise küsimused tuleb lahendada juba ehitise projekteerimise etapis. Ehitusjäätmel käitlust reguleerib Tori valla jäätmehoolduseeskiri, mille alusel vastutab ehitusjäätmel nõuetekohase käitlemise eest jäätmevaldaja kuni nende taaskasutamiseni või üleandmiseni jäätmevedajale.

Eraisikud ja ettevõtted saavad ehitusjäätmel üleandmiseks kasutada jäätmekäitlusettevõtte teenuseid või viia Paikre sorteerimisjaama või Paikre prügilasse.

Ehitus- ja lammutusjäätmel teke Tori vallas vaadeldaval perioodil 2018-2023 on kuvatud tabelis 7.

Tabel 7. Tori valla ehitus- ja lammutusjäätmel tekkemahud perioodil 2018-2023 (allikas: JATS ja Keskkonnaportaal)

Jäätmeliik	2018	2019	2020	2021	2022	2023
17 01 Betooni-, tellise-, plaadi- või keraamikatootesegud	8 839,8	8 182,3	4 739,6	2 721,5	12 612,4	4 233,1
17 02 Puit, klaas ja plast	150,83	781,4	57,6	60,4	98,1	97,7
17 03 Bituumenitaolised segud	2 134,0	11 465,8	6 524,2	215,8	2 462,8	4 434,1
17 04 Metallid	704,4	689,7	312,2	491,4	524,5	413,3
17 05 Kivid, pinnas ja süvenduspinnas	58,5	23 040,9	37 514,7	2 000,2	7 650,0	76 722,5
17 06 Asbesti sisaldavad ehitusmaterjalid	62,5	148,6	249,9	231,9	138,6	154,9
17 08 Kipsipõhised ehitusmaterjalid	2,7	2,4	-	0,5	2,2	1,08
17 09 Muu ehitus- ja lammutussegapraht	974,8	842,1	662,6	580,2	444,1	522,9
KOKKU	12 927,5	45 155,9	50 060,9	6 301,9	23 932,7	86 579,8

Ehitus- ja lammutusjäätmel kogumise peamiseks eesmärgiks on jäätmekoguste ja jäätmel ohtlikkuse vähendamine. Eesmärgi täitmisel on peamine roll tööde teostajal,

kes mõistliku töökorralduse ja tööde parema organiseerimisega saab ehitus- ja lammutustöödel eelnimetatud jäätmete teket vältida või koguseid vähendada.

Ettevõtte eesmärgiks peab olema:

- 1) suurendada korduskasutatavate materjalide kasutamist;
- 2) vähendada materjalide raiskamist tööde kõigil etappidel;
- 3) vähendada ohtlike ainete kasutamist;
- 4) eraldada ja koguda ehituse kõigis etappides tekkivad ohtlikud jäätmed (asbesti sisaldavad materjalid, saastunud kivid, pinnas, immutatud puit);
- 5) eraldada lammutusjäätmete hulgast turuväärtust omavad materjalid;
- 6) eraldada lammutusjäätmete hulgast materjalid, mis võivad jäätmete edasisel töötlemisel ja kasutamisel põhjustada ehitise kvaliteedi langust.

Ohtlike ehitus- ja lammutusjäätmete kogumine ehitusobjektidel peab toimuma spetsiaalsetes kogumiskonteinerites ning tekkinud jäätmed tuleb otse üle anda ohtlike jäätmete käitluslitsentsi omavale ettevõttele.

Metallijäätmed

Metallijäätmete hulka kuuluvad jäätmed, mis peaaesjalikult koosnevad värvilistest metallidest, mustmetallidest või nende sulamitest. Ligikaudu 80% olmejäätmete hulka liigituvast metallist on metallpakend. Metallijäätmete kokkuostuhind on taganud taaskasutamise, vaid väike osa satub prügilasse koos olmejäätmete või ehitusprahiga. Metallijäätmeid saab üle anda vanametalli kokkuostjatele või viia Paikre sorteerimisjaama ja Paikre prügilasse.

Puidujäätmed

Puidujäätmete taaskasutamisel tuleks eelkõige tähelepanu pöörata nende taaskasutamisele läbi soojusenergia tootmise. Mittepõlevate või raskesti põlevate puidujäätmete kõrvaldamine või taaskasutamine toimub vastavat jäätmekäitleja registreerimistõendit, jäätmeluba või keskkonnakompleksluba omavas jäätmekäitluskohas. Ohtlike ainetega töödeldud puidujäätmeid käsitletakse ohtlike jäätmetena ning need tuleb üle anda otse ohtlike jäätmete käitluslitsentsi ja jäätmeluba omavale ettevõttele. Puidujäätmeid võetakse vastu Paikre sorteerimisjaamas ja Paikre prügilas.

5. OLEMASOLEVATE KOGUMISSÜSTEEMIDE JA KÄITLEMISTARISTU KIRJELDUS

Jäätmete kokku kogumiseks vajaliku ja kasutajasõbraliku taristu peab omavalitsuse territooriumil tagama kohalik omavalitsus. Eelkõige on selleks jäätmejaamad, avalikud kogumispunktid ning uksest ukseni kogumissüsteemid (korraldatud jäätmevedu, pakendikotiteenus, kogumisringid).

Tori valla haldusterritooriumil on üks korraldatud jäätmeveo piirkond. Alates 01.12.2022 on Tori vallas korraldatud jäätmeveoga hõlmatud segaolmejäätmed, vanapaber ja kartong, biolagunevad jäätmed, segapakendid, suurjäätmed ning tekstiilijäätmed. Jäätmeveo teenust osutab vastavalt jäätmeveolepingule Eesti Keskkonnateenused AS.

5.1. JÄÄTMEKÄITLUSKOHAD

Jäätmekäitluskoht on tehniliselt varustatud ehitis jäätmete kogumiseks, taaskasutamiseks või kõrvaldamiseks (JäätS § 19 lg 1). Jäätmekäitluskohtade rajamisel tuleb arvestada nende kaugust olulisematest omavalitsuse territooriumil asuvatest tõmbepunktidest, et ühildada elanike oluliste tegemistega ka sorteeritud jäätmete ära andmine ja vältida selleks lisakulutuste tegemist. Käesoleval ajal on omavalitsustes jäätmete liigiti kogumiseks kasutuses mitmed erinevad jäätmekäitluskohad ja -viisid.

Jäätmeseadusele vastavalt tuleb jäätmete kõrvaldamisel ja segaolmejäätmete taaskasutamisel, läheduse põhimõtet rakendades, vedada jäätmed lähimasse nõuetele vastavasse prügilasse või jäätmejaama, kus toimub edasine jäätmete töötlemine.

Tori valla kodumajapidamistes tekkivad jäätmed transporditakse omavalitsusest välja ja liigiti kogutud jäätmed suunatakse erinevatesse jäätmekäitluskohadesse Eestis edasiseks taaskasutamiseks, sh ringlussevõtuks. Tori valla territooriumil puuduvad jäätmekava koostamise hetkel elanikkonnale mõeldud jäätmekäitluskohad. Tori valla elanikud saavad tekkinud jäätmed viia Pärnu linnas asuvasse Paikre sorteerimisjaama või Põlendmaa külas asuvasse Paikre prügilasse.

Keskkonnaportaali andmetel paikneb Tori valla territooriumil 2024. aasta oktoobri seisuga 13 registreeritud tegutsevat jäätmekäitluskohta, mille ülevaade on esitatud tabelis 8. Tegemist pole elanikke teenindavate jäätmekäitluskohadega. Neis käitlevad ettevõtted enda tekitatud jäätmeid või on tegemist ettevõtete tegevusega otseselt seotud käitluskohadega (põllumajandusettevõtted, autolammutuskodad, koospõletustehased, vanarehvide käitluskohad, ümberlaadimisjaamad või vaheladud).

Tabel 8. Tori valla territooriumil registreeritud jäätmekäitluskohad 01.10.2024 seisuga (allikas: Keskkonnaportaali)

Registrikood	Nimetus	Käitleja	Tegevuse liik
JKK6700059	Sauga ümberlaadimisjaam	Ragn-Sells AS	Tavajäätmete käitluskoht, ümberlaadimisjaam, vaheladu
JKK6700061	Kilksama puidujäätmete taaskasutuskoht	Warmeston OÜ	Koospõletustehas
JKK6700066	Muraka veisefarm	Selja OÜ	Tavajäätmete käitluskoht
JKK6700067	Piistaoja veisefarm	Piistaoja Katsetalu OÜ	Ohtlike jäätmete käitluskoht, tavajäätmete käitluskoht, vanarehvide käitluskoht
JKK6700107	Killustiku jäätmekäitluskoht	Valev Udras OÜ	Muu tegevus, ümberlaadimisjaam, vaheladu
JKK6700111	Lillemetsa jäätmekäitluskoht	Valdo Kask	Vanarehvide käitluskoht
JKK6700124	Sauga saeveski	Laesti AS	Koospõletustehas
JKK6700134	Katlamaja plastijäätmete käitluskoht	Oviro OÜ	Tavajäätmete käitluskoht, ümberlaadimisjaam, vaheladu
JKK6700142	Tehnika 10 autolammutuskoda	M.P.Varuosad OÜ	Autolammutuskoda
JKK6700186	Kiisavälja pinnasetäitekoht	Valgerand OÜ	Muu tegevus

JKK6700189	Hakkemetsa vaheladustamise koht	Pärnu Sadam AS	Ümberlaadimisjaam, vaheladu
JKK6700192	Peedi jäätmekäitluskoht	Are Jahimeeste Selts	Vanarehvide käitluskoht
JKK6700203	Selja tee 17 pinnasetäitekoht	YIT Teed OÜ	Muu tegevus

6. ANDMEID MINEVIKUS SAASTUNUD JÄÄTMEKÄITLUSKOHTADE KOHTA

6.1. JÄÄKREOSTUSOBJEKTID

Keskkonnaportaali andmetel asuvad Tori valla territooriumil jääkreostusobjektidena Pärnu Teedevalitsuse ABT, kus jääkreostus on suures osas likvideeritud ja Sauga lennuväli, kus jääkreostus on likvideeritud.

6.2. SULETUD PRÜGILAD

Tori valla territooriumil paiknevad kaks suletud prügilat: Sindi prügila, mis suleti 2004. aastal ja Tori prügila. Jäätmete ladestamist endistele prügilatele ei ole täheldatud, seetõttu täiendavaid meetmeid suletud prügila täiendavaks korrastamiseks ei ole vajalik kasutusele võtta.

7. EELMISTES JÄÄTMEKAVADES PÜSTITATUD EESMÄRKIDE TÄITMISEST

Tori, Tahkuranna, Surju ja Paikuse valla ning Sindi linna ühine jäätmekava aastateks 2016-2021¹⁷ ja Are, Halinga ja Sauga valdade ühine jäätmekava aastateks 2016-2020¹⁸ olid koostatud jäätmehoolduse strateegiliseks kavandamiseks. Nimetatud jäätmekavade peaesmärgiks oli jäätmekäitluse hierarhiat järgiv säästev jäätmehooldus, mis oli ka Riigi jäätmekava 2014-2020 eesmärk.

Tori, Tahkuranna, Surju ja Paikuse valla ning Sindi linna kui piirkonna jäätmehoolduse arendamisel lähtuti riigi jäätmekava kolmest jäätmehoolduse strateegilisest eesmärgist:

1. Vältida ja vähendada jäätmeteket, sh vähendada jäätmete ohtlikkust.
2. Võtta jäätmed ringlusse või neid muul viisil taaskasutada maksimaalsel tasemel.
3. Vähendada jäätmetest tulenevat keskkonnariski, tõhustades muuhulgas seiret ning järelevalvet.

Are, Halinga ja Sauga vallas on jäätmehoolduse üldised eesmärgid olid järgmised:

- jäätmetekke vältimine;

¹⁷ Tori, Tahkuranna, Surju ja Paikuse valla ning Sindi linna ühine jäätmekava aastateks 2016-2021

<https://www.riigiteataja.ee/akt/423022016022>

¹⁸ Are, Halinga ja Sauga valdade ühine jäätmekava aastateks 2016-2020

<https://www.riigiteataja.ee/akt/429122015046>

- jäätmekoguste vähendamine;
- jäätmete taaskasutusse suunamine;
- jäätmete keskkonnariski vähendamine.

Mõlemas jäätmekavas seatud eesmärkideni jõudmiseks koostati jäätmekava juurde jäätmekava rakendusplaanid ja vajalike tegevuste eeldatav rahastamiskava. Rakendusplaanides täpsustati konkreetselt tegevused ja nende elluviimise aeg, mis aitasid kaasa strateegiliste eesmärkide saavutamisele. Alljärgnevates tabelites 9 ja 10 on toodud hinnangud nendes jäätmekavades seatud eesmärkide täitmisele.

Tabel 9. Tori, Tahkuranna, Surju ja Paikuse valla ning Sindi linna ühine jäätmekava aastateks 2016-2021 eesmärgid ja nende täitmine

Tori, Tahkuranna, Surju ja Paikuse valla ning Sindi linna ühine jäätmekava aastateks 2016-2021		
Eesmärk	Aeg ja teostajad	Hinnang eesmärgi täitmisele
Jäätmetekke vältimist soodustavad tegevused: 1. Koostöös teiste piirkonna KOV-dega korduskasutuskeskuse rajamine OÜ Paikre juurde ja/või Sindi linna (kaaluda seda; läbirääkimised). 2. KOV-i ja KOV-i asutuste hangetes keskkonnanahoidlike riigihangete põhimõtete rakendamine	Aeg: 2016-2021 Teostajad: KOV, OÜ Paikre, KIK-fondid	Eesmäärke ei ole täidetud.
Teadlikkuse tõstmine: 1. Passiivne teavitamine. 2. Aktiivne teavitamine (sagedusega vähemalt 1 kord kvartalis)	Aeg: 2016-2021 Teostajad: KOV	Eesmärk on täidetud. Teavitustöö on olnud pidev – infot on jagatud vahetult meili ja telefoni teel, lisaks ajalehe ja veebilehe kaudu.
Jäätmete liigiti kogumise ja sortimise üldine edendamine: 1. Järjepidev jäätmete ringlussevõtu ja taaskasutamisele suunav teadlikkuse edendamine. 2. Liigiti kogutud jäätmete üleandmisvõimalustest teavitamine veebilehe, kohaliku ajalehe ja muu meedia kaudu. 3. Koostöö arendamine naaberomavalitsustega ja OÜ-ga Paikre.	Aeg: 2016-2021 Teostajad: KOV, OÜ Paikre, Keskkonnaamet	Eesmärgid on osaliselt täidetud. Teadlikkuse tõstmine on olnud pidev protsess, milles suur roll ajalehes ilmunud artiklitel. Lisaks on vastav info olnud kajastatud valla veebilehel. Naaberomavalitsustega ei ole otsest koostööd, küll aga on valla elanikel võimalik oma jäätmeid üle anda OÜ Paikre prügilas ja sorteerimisjaamas.
Biolagunevate jäätmete kogumise ja käitlusvõrgustiku väljatöötamine ja arendamine: 1. Biolagunevate jäätmete kogumise ja käitlusvõrgustiku arendamisel osalemine (erinevate võimaluste kaalumise, läbirääkimised jms). 2. Kalmistutel kompostimisvõimaluste väljaarendamine.	Aeg: 2016-2021 Teostajad: KOV, OÜ Paikre, pakendiorganisatsioonid	Eesmäärke on täidetud osaliselt. Võrgustiku arendamist ei ole toimunud, kompostimisvõimalusi pole kalmistutel välja arendatud. On toimunud teatud valla piirkonnas ka lehtede äravedu. Järelevalve vastavalt saabunud teavitustele (reageeritud probleemidele).

3. Kulu ja lehtede põletamise vähendamine (teavitus, järelevalve, jäätmete vastuvõtt ja kogumisringid).		
Ehitus- ja lammutusprahi kogumisvõrgustiku arendamine: 1. Ehitus- ja lammutusprahi sortimise tõhustamine (teavitamine eri võimalustest, ehitusjäätmete käitlemise järelevalve)	Aeg: 2016-2021 Teostajad: KOV	Eesmärki ei ole täidetud.
Pakendijäätmete kogumis- ja käitlusvõrgustiku arendamine: 1. Teavitamine pakendijäätmete kogumise vajadusest, korraldusest ja võimalustest. 2. Pakendijäätmete kogumisvõrgustiku arendamine (avalikud konteinerid) ja regulaarne ülevaatamine koostöös taaskasutusorganisatsioonidega. 3. Pakendijäätmete kogumisvõimaluste loomine jäätmevaldaja juures (nn pakendikoti teenus; läbirääkimised pakendiorganisatsioonidega ja jäätmevedajatega).	Aeg: 2016-2021 Teostajad: KOV, pakendiorganisatsioonid	Eesmärgid on täidetud. Pakendijäätmetega seotud võimalused kajastatud valla kodulehel ja artiklites. Avalikke pakendikonteinereid, sh nende paiknemist ja seisukorda on vaadatud üle regulaarselt. Probleemide korral on võetud koheselt ühendust taaskasutusorganisatsioonidega. Osades valla piirkondades on olnud võimalik liituda pakendikotiteenusega, mis on olnud populaarne.
Muude tavajäätmete kogumis- ja käitlusvõimaluste arendamine: 1. Paberi ja kartongi kogumisvõrgustiku haldamine ja arendamine.	Aeg: 2016-2021 Teostajad: KOV	Eesmärk on täidetud. Valla territooriumil asuvad avalikud paberi- ja papikonteinerid, mis on taaskasutusorganisatsioonide omad. Lisaks saab vastavaid jäätmeid anda Paikre OÜ prügilasse ja sorteerimisjaama tasuta.
Ohtlike jäätmete ja elektroonikaromude kogumisvõrgu arendamine ja haldamine: 1. Ohtlike jäätmete ja probleemtoodetest tekkinud jäätmete kogumisringide korraldamine koostöös naaberomavalitsustega. 2. Ohtlike jäätmete kogumine OÜ Paikre sorteerimisjaamas ja prügilas.	Aeg: 2016-2021 Teostajad: KOV, OÜ Paikre	Eesmärgid täidetud. Ohtlike ja elektroonikajäätmete kogumiseks on korraldatud üks kord aastas kogumisring, kus on kõikidel majapidamistel olnud võimalik tasuta vastavad jäätmed üle anda. Kogumisringide puhul ei ole tehtud naaberomavalitsustega koostööd. Valla kodanikud saavad OÜ Paikre sorteerimisjaamas ja prügilas tasuta ära anda ohtlikud jäätmed.
Kasutuseta ehitiste lammutamine	Aeg: 2016-2021 Teostajad: KOV, maaomanikud	Eesmärk on täidetud. KOV on panustanud erinevate kasutuseta ehitiste lammutamisse. Lisaks on eraomanike poolt lammutatud üle kümne hoone aastas.

Illegaalsete olmejäätmete ladustuskohdade likvideerimine	Aeg: 2016-2021 Teostajad: KOV, maaomanikud	Eesmärk on täidetud. Ebaseaduslike ladestuskohdade likvideerimine on toimunud jooksvalt.
Järelevalve tõhustamine jäätmekäitluse üle: 1. Järelevalve jäätmekäitluse üle. 2. Jäätmetestatistika kogumine käideldud jäätmeliikide kohta. Jäätmevaldajate registri pidamine.	Aeg: 2016-2021 Teostajad: KOV	Eesmärgid on täidetud osaliselt. Järelevalvet on teostanud valla ametnikud, kuid pigem probleemile orienteeritult mitte pidevalt. Jäätmetestatistika jaoks pole kasutusel eraldi andmebaasi, kasutatakse riiklikku jäätmearuandluse infosüsteemi (JATS). Kasutusel jäätmevaldajate register KOVGIS EVALD-is.
Jäätmehoolduse kavandamine ja korraldamine: 1. Piirkonna KOV-de jäätmehoolduse õigusaktide ülevaatamine - uuendamine, kui muutuvad riigi õigusaktid. 2. Piirkonna (käesoleva) jäätmekava iga-aastane läbivaatamine, vajadusel täiendamine. 3. Korraldatud jäätmeveo teenuse osutaja leidmiseks teenuste kontsessiooni korraldamine lähtuvalt riigihangete seadusest või olemasoleva lepingu pikendamine praeguse vedajaga. 4. Uue perioodi jäätmekava koostamine	Aeg: 2016-2021 Teostajad: KOV	Eesmäärke on täidetud osaliselt. Jäätmehoolduse õigusakte on vaadatud üle vastavalt vajadusele. Jäätmekava täiendamise vajadust ei ole tekkinud. Korraldatud jäätmeveo teenuse osutaja leidmiseks on teostatud riigihange. Koostamisel uus jäätmekava.

Tabel 10. Are, Halinga ja Sauga valdade ühine jäätmekava aastateks 2016-2020 eesmärgid ja nende täitmine

Are, Halinga ja Sauga valdade jäätmekava aastateks 2016-2020		
Eesmärk	Aeg ja teostajad	Hinnang eesmärgi täitmisele
Jäätmetekke vältimise edendamine ja korduskasutusse suunamine: 1. Korduvkasutuskeskuste tegevuse toetamine (second hand riietepoed, uuskasutuskeskused, kogumiskastid, kasutuskõlblik mööbel). 2. Koostöö haridusasutuste ja ettevõtetega jäätmetekke vähendamiseks.	Aeg: 2015-2020 Teostajad: KOV, ettevõtjad	Eesmäärke ei ole täidetud.
Elanikkonna ja ettevõtete jätkuv teadlikkuse tõstmine jäätmetekke vähendamise ja korduvkasutus võimaluste kohta: 1. Korraldada ja läbi viia keskkonnateadlikkuse projekte ja kampaaniaid (koolides,	Aeg: 2015-2020 Teostajad: KOV, ettevõtjad, Keskkonnaamet, Pärnumaa Keskkonnahariduskeskus, jäätmekäitlejad	Eesmärgid on osaliselt täidetud. Valla kodulehel on olnud vastav info olemas, jäätmehoolduseeskirja on vajadusel üle vaadatud.

lasteaedades, hooldekeskustes jne). 2. Korraldada ettevõtjatele /täiskasvanute keskkonnaalased teavitusi, nõustamist ja koolitusi. 3. Valdade kodulehtede jäätmekäitlusinfo ja jäätmehoolduseeskirjade pidev ajakohastamine. 4. Koostöös jäätmekäitlejatega propageeritakse jäätmekäitlus-teenuseid (nt pakendikott, aga ka jäätmejaamas vastuvõetavad jäätmed) ja jäätmekäitlusvõimalusi (biolagunevate jäätmete kohtkompostimine eramajade juures ja kortermajade juurde kuuluvatel aiamaadel).		Osades valla piirkondades on kasutusel pakendikotiteenus. Paikre OÜ prügilas ja sorteerimisjaamas on võimalik teisi jäätmeid üle anda.
Jäätmete liigiti kogumise ja sortimise üldine edasiarendamine: 1. Järjepidev jäätmete taaskasutust suunav teadlikkuse edendamine. 2. Sorditud jäätmete üleandmisvõimalustest teavitamine veebilehtedel, teabevoldikutel ja ajalehes. 3. Koostöös korteriühistutega jäätmemajade rajamine kortermajade juurde. 4. Jäätmemajade rajamine pakendijäätmete ning paberi ja papi jäätmete avalikesse kogumispunktidesse Are vallas. 5. Pidev koostöö jätkamine naaberomavalitsustega.	Aeg: 2015-2020 Teostajad: KOV, ettevõtjad, Keskkonnaamet, Pärnumaa Keskkonnahariduskeskus, korteriühistud	Eesmärgid on täidetud osaliselt. Teavitustöö on olnud pidev ja infot on jagatud nii artiklite kui ka veebilehe kaudu.

8. HINNANG JÄÄTMEVOOGUDELE TULEVIKUS

Peamised jäätmeteket mõjutavad tegurid on üldine majanduslik olukord ning rahvaarvu muutus. Reeglina suureneb olmejäätmete teke koos elanikkonna majandusliku seisundi paranemisega ning elanikkonna pideva vähenemisega kaasneb ka jäätmetekke vähenemine.

Viimastel aastatel on Tori vallas olmejäätmete teke olnud tõusutrendis. Perioodil 2018-2023 koguti aastas keskmiselt 2577 tonni olmejäätmeid ehk elaniku kohta 218 kg/aastas. Segaolmejäätmete koguseid hinnates võib eeldada, et tulevikus lõppkäitlusesse suunatavate jäätmete kogused vähenevad ja mida paremini on kättesaadav muude jäätmete liigiti kogumine ja tõhusam järelevalve ning teavitus, seda kiirem on langustrend.

2022. aasta lõpus rakendunud uus korraldatud jäätmeveosüsteem on statistika kohaselt andnud positiivse tõuke köögi- ja sööklajäätmete liigiti kogumisele. 2021. aastal valminud SEI Tallinna poolt tehtud uuringu „Toidujäätmete ja toidukao teke Eestis toidutarneahelas“¹⁹ tulemuste põhjal tekib Eestis elaniku kohta 127 kg köögi- ja sööklajäätmeid aastas. Seega köögi- ja sööklajäätmete teke Tori vallas jääb tulevikus suurusjärku 1500 tonni aastas.

Perioodil 2018-2023 on liigiti kogutud pakendijäätmete teke olnud keskmiselt 465 tonni aastas ehk keskmiselt 39 kg/aastas ühe elaniku kohta. Liigiti kogutakse ca 50% pakendijäätmetest. Pakendijäätmete puhul on märgata jäätmete sorteerimise ja liigiti kogumise tõusu. Järgnevatel aastatel jääb pakendijäätmete teke vahemikku 600–700 tonni/aastas.

Alates 01.01.2025 tuleb tekstiiljäätmeid koguda eraldi ja segaolmejäätmete hulka neid panna ei tohi. Segaolmejäätmed sisaldavad keskmiselt 5,81% tekstiiljäätmeid, mille alusel saab hinnata, et tulevikus peaks liigiti kogutavate tekstiiljäätmete teke jääma suurusjärku 126-150 tonni/aastas.

Elektroonikajäätmete ja suurjäätmete teke on viimastel aastatel olnud tõusutrendis. Elektroonikaseadmete ja mööbli väljavahetamine on tugevalt seotud elanikkonna ostujõudlusega. Lähitulevikus mängivad olulist rolli majandusseis ja hindade tõus, mis siinkohal kindlasti avaldab oma mõju jäätmetekke vähenemisel. Viimaste aastate inflatsioon on mõjutanud elanikkonna ostujõudlust ja sundinud üle vaatama oma tarbimisharjumusi, mistõttu suuremate ja kallimate toodete väljavahetamist kaalutakse põhjalikumalt. Järgnevatelt aastatel elektroonikajäätmete ja suurjäätmete teke pigem väheneb.

Teiste jäätmeliikide (suurimateks on ehitus- ja lammutusjäätmete, erinevad tootmisjäätmed) teket mõjutab enim era- ja ettevõtlussektori tegevused antud jäätmete tekitamisel, mis omakorda on mõjutatud üldises majandusolukorrast ning valda uute ettevõtete tekkimisest.

Euroopa Liidu poolt ellu kutsutud kliimaneutraalsuse saavutamise ja ringmajanduslikule majandusmudelile ülemineku eesmärk nõuab muutusi ka jäätmete käitlemises, pannes fookuse jäätmematerjalide väärimisele. Jäätmete minimaalses mahus sorteerimisest ja ajutisest vaheladustamisest enam ei piisa ning vältimatu on uute investeeringute teostamine kaasaegsetesse sorteerimis- ja ringlussevõtu lahendustesse. Riigi poolt planeeritavad uued piirangud jäätmete ladestamisel annavad omakorda positiivse tõuke liigiti kogumise süsteemi arengule ja vajalikkusele, mis omakorda peaksid looma eeldused kvaliteetsema andmestiku tekkeks kõikide jäätmeliikide osas.

¹⁹ SEI Tallinn „Toidujäätmete ja toidukai teke Eesti toidutarneahelas“ uuringu lõpparuanne

(<https://kliimaministeerium.ee/sites/default/files/documents/2021-07/Uuring%20Toiduj%C3%A4%C3%A4tmete%20ja%20toidukao%20teke%20Eesti%20toidutarneahelas%20%282021%29.pdf>)

Jäätmevoogude arengu seiret ja analüüsi teostab Tori vallavalitsus koostöös MTÜ-ga Eesti Jäätmehoolduskeskus. Analüüside alusel planeeritakse vajaminevaid muudatusi jäätmete tulemuslikumaks käitlemiseks.

9. JÄÄTMETEKKE VÄLTIMINE

Jäätmetekke vältimine on jäätmehierarhia kõige prioriteetsem tase, mida tuleks arvestada ja eelistada jäätmekäitluse korraldamisel. Jäätmetekke vältimise alla loetakse:

- otsest vältimist – mõistlik tarbimine, keskkonda ja ressursse säästev tootmine;
- korduskasutust – toote uuesti kasutamine esialgsel otstarbel;
- korduskasutuseks ettevalmistamist – remontimine, ümberdisainimine, kontrollimine jne.

Jäätmetekke vältimise võimalused sõltuvad paljudest teguritest nagu majandusolukord, tarbijate teadlikkus, ressursitõhususe ja jäätmetekke vältimise meetmete rakendamise ulatus jne.

Olmejäätmete tekke vältimise edendamisel on peamine roll täita elanikkonnal, kelle teadlikkusest ja tarbimisharjumustest sõltub suuresti nii pakendijäätmete, toidujäätmete kui ka muude olmejäätmete tekkekoguse vähendamine. Elanikkonna teadlikkuse tõstmisel, teabe levitamisel ja jäätmete vältimisele suunatud initsiatiivide toetamisel ning vastavate tingimuste loomisel (nt kasutatud toodete korduskasutuseks tingimuste loomine) on omakorda võtmeroll kohalikul omavalitsusel. Oluline on arvesse võtta, et elanikel ja ettevõtetel peab olema võimalus panustada jäätmetekke vältimisse ja korduskasutusse.

Jäätmetekke vältimisele aitab olulisel määral kaasa teadlikkuse tõstmine, mis on suunatud nii omavalitsuse, ettevõtete kui ka tarbijate/elanikkonna teadlikkuse ja teadmiste suurendamiseks.

Korduskasutuse suurendamiseks on üheks võimaluseks luua jäätmepunkti tingimused, kus inimestel oleks võimalik ära anda kasutatud ja kasutuskõlblikku mööblit, kodumasinaid, kasutatud rõivaid jne.

9.1. AVALIKEL ÜRITUSTEL JÄÄTMETEKKE VÄLTIMINE

Kõikidel avalikel üritustel tuleb rakendada jäätmete liigiti kogumist. Tulenevalt 02.07.2019. a jõustunud Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivist (EL) 2019/904 teatavate plasttoodete keskkonnamõju vähendamise kohta, on vajalik rakendada meetmeid, millega tagatakse ühekordselt kasutatavate plastist joogitopside (sh nende korkide ja kaante) ja toidupakendite tarbimise pidev vähenemine. Lisaks tuleb avalikel üritustel soosida liigiti jäätmete kogumist, et vältida biolagunevate, pakendijäätmete ja olmejäätmete segunemist. Avalikel üritustel peab toidu ja joogi serveerimiseks kasutama korduskasutatavaid anumaid ja söögiriistu (alates 01.01.2024).

9.2. TOIDUJÄÄTMETE TEKE VÄLTIMINE

2021. aastal valminud SEI Tallinna poolt tehtud uuringu „Toidujäätmete ja toidukao teke Eestis toidutarneahelas“¹⁶ andmetel tekib Eestis aastas ligikaudu 167 000 tonni toidujäätmeid ehk elaniku kohta 127 kg toidujäätmeid aastas. Uuringu andmetel tekib kõige suurem osa Eesti toidujäätmetest eri sektorite võrdluses kodumajapidamistes, mis moodustas kodudes tekkinud toidujäätmete kogus üle 48% kogu tekkivast toidujäätmete kogusest. Kodumajapidamistele järgnevad toidujäätmete tekkes toidutööstus, esmatootmine, seejärel kaubandus ning toitlustusasutused.

Kui vaadata eraldi vaid toidukadude võrdlust eri sektorite lõikes, näeme, et ka see on Eestis suurim kodumajapidamistes (40% kogu Eesti toidukadudest). Kodumajapidamistele järgnevad toidukadude koguste poolest kaubandus (24%), esmatootmine (23%), toitlustusasutused (9%) ning toidutööstus (4%). Eesti toidujäätmetest poole ehk ligikaudu 84 000 tonni aastas moodustab toidukadu ehk toiduna raisku läinud toit.

Seega tuleb vähendada toidujäätmete teket kodumajapidamistes teadvustades elanike seas neid põhjusi, miks toidujäätmed kodudes tekivad ja kuidas seda vältida. Kodudes visatakse toitu ära mitmel põhjusel:

- toidupakendil olev „parim enne“ või „kõlblik kuni“ kuupäev on möödunud;
- korraga on valmis tehtud liiga suur ports toitu;
- eelmise päeva toidu ülejääk ei tundu enam isuäratav;
- puu- või köögivilja ei näe enam hea välja;
- valmisatud toit ei ole lihtsalt maitsev;
- leib/sai on läinud kõvaks või hallitama;
- laps ei söö oma taldrikut tühjaks;
- poest on ostetud liiga suur kogus toitu ja seda ei jõua ära tarbida;
- kuna poest ostetud värsketele toiduainetele on vaja ruumi teha, visatakse vanemad toiduained ära jne.

Toidu raiskamise vähendamiseks tuleb suunata inimeste tähelepanu toidu raiskamisele, õpetada toidu säilitamist (külmikukombeid), luua võimalusi toidujagamiseks jms. Toidukadu saab mitmel moel vähendada ka restoranides, kauplustes, koolides, lasteaedades, avalikel üritustel jm. Selleks tuleb osapooltel (sh kohalik omavalitsus, toitlustajad, turustajad, toidupank, laste rikaste perede esindajad jne) teha omavahelist koostööd.

9.3. MERE- JA MUUDE VEEKOGUDE PRÜGI VÄLTIMINE

Kuna Tori vald ei piirne merega, ei käsitleta jäätmekavas eraldi mereprügi vältimise, vähendamise ja koristamise meetmed. Küll aga võib peremeheta prügi jõuda merre siseveekogude kaudu, kuna Pärnu lahte suubub Tori valla territooriumit läbiv Pärnu jõgi koos oma lisajõgedega. 2024. aastal valmis Interreg CB „Re:Fish“ ja KIKi projekt „Mereprügi koormushinnang Pärnu jõe näitel“, mille eesmärk oli anda esmane hinnang jõgedest tulenevale mereprügi reostuskoormusele Pärnu jõe näitel. Projekti raames viidi

uuringud läbi Pärnu jõe erinevates lõikudes ja lisaks Pärnu lahes ning Audru, Sauga ning Reiu jõe alamjooksul. Vastavalt projekti lõpparuandele²⁰ viitavad uuringu käigus leitud (toidu- ja joogipakendid, kalapüügiga seotud esemed) vabaajaga seotud tegevustele ja enim prügistatud kohad olid piirkonnad, kus toimub olenemata aastaajast aktiivne kalapüük.

Lisaks eelnimetatud prügile liiguvad allavoolu ka paadid, ujuvsillad jms, mistõttu peavad eriti valvsad ja hoolikad olema otseselt jõgede ääres paiknevate kinnistute omanikud. Vajalik on paatide ja ujuvsildade tugevam kinnitamine, kinnituste hooldamine ja ka näiteks üleujutusperioodidel nende jõest väljavõtmine.

Veekogude äärsetel kaldaaladel, mida kasutatakse puhkealana, peab selle haldaja korraldama koristuse ja tagama jäätmete liigiti kogumise ning vältima kogumisvahendite üle täitumist. Lisaks tuleb Pärnu jõele mineku kaide operaatoritel tagada jäätmete liigiti, sh ohtlike jäätmete nõuetekohane kogumine, et vältida veekogus reostuse teket.

Toonase keskkonnaministeeriumi poolt koostatud „Mereprügi plaan“²¹ hinnangu kohaselt on umbes 80% merekeskkonnas leiduvast prügist tekkinud maismaal toimuva tegevuse käigus, mistõttu on mereprügi tekke vältimise ja vähendamise osas oluline roll kõigil. Üldise jäätmetekke ja prügistamise vältimine ja vähendamine aitab kaasa ka mereprügi vähenemisele.

9.4. JÄÄTMETE LADESTAMISE VÄLTIMINE JA VÄHENDAMINE

Tori vallas kogutavate jäätmete käitlemisel on eesmärgiks nende taaskasutusse suunamine suurimas võimalikus mahu. See eesmärk kehtib kõikide jäätmeliikide osas. Jäätmete ladestamise vältimiseks on vajalik tagada järgmiste tegevuste tulemuslikkus:

- tagada jäätmete tekkekohal liigiti kogumine kõrge liigilise ja jäätmematerjalide füüsilise puhtuse osas;
- rajada kaasaegsete jäätmejaamade (st ka jäätmete kogumispunktide) võrgustik Tori vallas vähemalt kolme uue sellise jaama või punkti avamisega ning kogumiskohtades sorteerimise arendamiseks jäätmeliikide konteinerite valikut;
- jäätmetele käitlusteenuste eraldi hankimine, kus on eelistatud jäätmete taaskasutamise toimingute rakendamine. Taaskasutamise toimingud peavad olema otstarbekad, st ei tohi tekitada täiendavaid ebamõistlikke keskkonnakoormuseid ega olla jäätmevaldajatele ebamõistlikult kalli hinnaga teenus;
- tugevdada koostööd teiste kohalike omavalitsustega pikaajaliselt toimivate ja vajaminevaid tulemusi tagavate käitluslahenduste arendamisel;
- luua jäätmete alaste tegevuste monitoorimise süsteem;

²⁰ Mereprügi koormushinnang Pärnu jõe näitel <https://registerdok.keskkonnaportaal.ee/getdok/-1033154453>

²¹ Mereprügi plaan https://kliimaministeerium.ee/sites/default/files/documents/2021-07/mereprugi_plaan.pdf

- luua selged regulatiivsed tingimused ja propageerida biolagunevate jäätmete kohtkompostimise võimalusi;
- teostada süsteemseid teavitustegevusi jäätmete liigiti kogumise kvantiteedi ja kvaliteedi tõstmiseks;
- jätkata korraldatud jäätmeveo mudeli arendamist;
- jätkata biolagunevate jäätmete äravedu korraldatud jäätmeveo raames ka järgneval jäätmeveo perioodil;
- jätkata pakendijäätmete kogumist üle valla kogumiskoti või konteineriga. Pakendipunktide võrgustik vajab pidevat monitoorimist ning sealjuures sobivate asukohtade määramist, heakorra tagamist. Segapakendite kogumine avaliku kogumisvõrgustiku raames tuleb viia minimaalseks.

9.5. KESKKONNASÄÄSTLIKE LAHENDUSTE RAKENDAMINE ASJADE JA TEENUSTE HANKIMISEL

Jäätmetekke vältimisel ja vähendamisel on oluline rakendada ringmajanduse põhimõtteid ja tegevuse elukaare hindamise tegevusi kõikide Tori valla poolt ostetavate teenuste ja asjade osas, samuti valla õigusaktide tingimuste kujundamisel, mis avaldavad mõju ressursside kasutamisele (nt ehitustegevustes ringmajanduse põhimõtete rakendamise nõudmine).

Keskkonnahoidlikud riigihanked on üheks parimaks võimaluseks hankida parima keskkonnamõjuga teenuseid ja varasid. Keskkonnahoidliku riigihankena defineeritakse Euroopa Liidus protsessi, mille käigus avalik sektor soetab toote, teenuse või töö, millel on vähendatud keskkonnamõju kogu elutsükli vältel võrreldes seda toote, teenuse või tööga, millel on samasugune primaarne funktsioon.

Keskkonnahoidlikke riigihanked on kolme peamist tüüpi:

- 1) Süsteemi tasandi hanked: ostja kasutab riigihanget toote ostmisel lepinguna nii, et tekib toote taas- või korduskasutus. Üheks võimaluseks on osta toode koos kohustusega see tarnijal tagasi võtta ja taaskasutada (ka rent, liising) või soetada toote asemel kasutusteenus;
- 2) Tarnija tasandi hanked: hankija kirjeldab hangitava toote või teenuse loomise protsessi nii, et see vastaks ringmajanduse põhimõtetele;
- 3) Toote tasandi hanked: hankija kirjeldab hangitava toote/teenuse tehnilised omadused, mis väljendavad selle toote/teenuse keskkonnasäästlikust.

Tori vallal on ülalkirjeldatud tegevuste planeerimisel ja elluviimisel partneriks MTÜ Eesti Jäätmehoolduskeskus.

10. JÄÄTMETE KOGUMISSÜSTEEMI ARENDAMINE

10.1. JÄÄTMETE LIIGITI KOGUMISE JA TAASKASUTAMISE EDENDAMINE

Jäätmeseadus määrab Tori valla ülesandeks korraldada jäätmete liigiti kogumist selliselt, et oleks tagatud nende taaskasutamine võimalikult suures ulatuses. Liigiti kogumise edendamisel on kandvaks eesmärgiks jäätmeseaduse § 136³ lõigetes 1 ja 2 nimetatud olmejäätmete ringlussevõtu sihtarvude täitmine. Kõik taaskasutamise, sh ringlussevõtu sihtarvud on esitatud peatükis 11 jäätmehoolduse eesmärgid tabelis 10.

Jäätmekava koostamise ajal on võimalik olemasolevate andmete põhjal statistiliselt hinnata, millisel määral on Tori vald erinevaid jäätmeliike liigiti kogunud. Samas puuduvad andmed, millises mahus ja millisel viisil on Tori valla jäätmeid reaalselt taaskasutusse suunatud. Liigiti kogumine ei tähenda automaatselt jäätmete taaskasutamist ega ringlusse suunamist.

Liigiti kogumise edendamiseks on vajalik rakendada nõuetekohane kogumislahendus kogu Tori valla haldusterritooriumil ja kõikide jäätmevaldajate osas, st hõlmata korraldatud jäätmeveoga kõik jäätmevaldajad ning teostada regulaarset järelevalvet liigiti kogumise kvaliteedi osas.

Käesoleva jäätmekava perioodil on liigiti kogumise ja taaskasutamise vaates kaks peamist eesmärki:

- 1) biolagunevate jäätmete tekkekohal liigiti kogumise ja kompostimise korraldamine, mis annab määrava mõju olmejäätmete taaskasutamise edendamisele;
- 2) muude olmeliste jäätmeliikide tekkekohal kogumine viisil, mis võimaldab nende jäätmeliikide edasist taaskasutamist ladestamise ja energeetilise kasutuse asemel.

Antud eesmärgi saavutamiseks fikseeriti vajalikud asjakohased tingimused Tori valla jäätmehoolduseeskirjas ja määrati tingimused jäätmete veole ja käitlemisele.

Ettevõtlussektori jäätmete tekke ja käitluse osas, mis ei ole korraldatud jäätmeveoga hõlmatud, on vajalik saada Tori valla poolne ülevaade järgmises:

- milliseid isikud milliseid jäätmeid tekitavad;
- miks jäätmed tekkivad (st sisendinfo tootmisprotsesside tõhustamise vajaduse analüüsiks);
- kuidas jäätmeid käideldakse;
- kas ja milles saab Tori vald ettevõtteid toetada nende tegevuste tõhustamiseks jäätmetega seoses;
- jäätmetest tulenevate keskkonnariskide kaardistamine koos riskide maandamise meetmete väljatöötamisega koostöös ettevõtetega;
- millised on muud tegevused ja meetmed, mis toetavad Tori valla ettevõtluskeskkonna arengut jäätmehoolduse tegevuste aspektist.

Eeltoodud eesmärgi saavutamiseks on otstarbekas kehtestada ettevõtetele nn ettevõtte jäätmekava nõue. Kava koostamise nõude kehtestamine toimub jäätmeseaduse alusel.

10.2. PAKENDITE JA PAKENDIJÄÄTMETE KÄITLEMISE KAVA

Pakendijäätmete kogumine toimub avaliku pakendikonteinerite võrgustiku abil. Tori valda on paigaldatud 63 konteinerit.

Pakendiseaduse § 17¹ kohaselt peab taaskasutusorganisatsioon tagama, et kogumiskohtade tihedus iga taaskasutusorganisatsiooni kohta oleks järgmine:

- 1) kui tiheasustusega alal on asustustihedus rohkem kui 1000 elanikku ühel ruutkilomeetril – vähemalt üks kogumiskoht jäätmevaldajast 500 meetri raadiuses;
- 2) kui tiheasustusega alal on asustustihedus rohkem kui 500 elanikku ühel ruutkilomeetril – vähemalt üks kogumiskoht jäätmevaldajast 1000 meetri raadiuses;
- 3) kui asustustihedus on alla 500 elaniku ühel ruutkilomeetril – kohaliku omavalitsuse territooriumil paiknevates asulates, arvestusega üks kogumiskoht 500 elaniku kohta.

Pakendiseadus sätestab, et kogumiskonteinerite miinimumarv ja miinimummaht ning nende tühjendamissagedus lepatakse iga kogumiskoha kohta kokku taaskasutusorganisatsiooni ja kohaliku omavalitsuse vahel. Olemasolevate pakendijäätmete jaotus taaskasutusorganisatsioonide vahel on välja toodud peatükis 4.5 tabelis 4.

Segapakendid on olemuselt kõige suurema tekkemahuga oluline jäätmeliik, mille kogumine avaliku võrgu kaudu ei ole olnud efektiivne ja on tekitanud olulisi probleeme kogutud jäätmete kvaliteedi ja liigilise puhtuse osas. Samuti soosib avalik kogumisvõrk kui anonüümne lahendus liigiti kogumise nõuete rikkumist ning toob kaasa pidevaid jäätmereostusi, mille koristamine tekitab Tori vallale täiendavaid kulusid.

Klaaspakendid on jäätmeliik, mille suunamine materjalina ringlusesse on võimalik 100% lähedases mahus, mistõttu on oluline seda jäädet võimalikult efektiivselt koguda.

Kuna minimaalne nõue segapakendi kogumiseks konteinerite arvu näol on täidetud, tuleb liigiti kogumise suurendamiseks lisaks kasutusele võtta muid meetmeid. Pakendijäätmete liigiti kogumise ja taaskasutuse määra on võimalik suurendada juba juurdunud pakendite eraldi kogumist veelgi edendades. Seetõttu on oluline muuta pakendite eraldi kogumine elanikkonnale mugavamaks ja teha intensiivsemat teavitustööd. Mugavust loob nii pakendikotiteenus kui ka konteinerite lähedus pakendijäätmete tekkekohale. Pakendite viimine vastavasse konteinerisse ei tohi olla ebameeldiv toiming (prügi vedeleb ümbruses, konteinerid on ületäitunud, pole töökorras või on määrdunud ja haisevad). Avalikud pakendikonteinerid peaksid asuma seal, kus jäätmevaldajad nagunii käivad – eelkõige kaupluste vahetus läheduses ja suuremate kortermajade juures, hajaasustusega piirkondades ka suuremates külates.

Lisaks avalikele pakendikonteineritele on võimalik pakendijäätmeid üle anda jäätmevedajale korraldatud jäätmeveo raames.

Olulisemad nõuded pakendijäätmete kogumisele ja käitlemisele:

- jäätmete kogumine avalikus ruumis peab toimuma visuaalselt ühesuguse välimusega ja tähistusega ning heas korras olevate kogumisvahenditega;
- kogumisvahendid ei tohi tekitada mitte mingeid häiringuid. Häiringu vältimise ja tagajärgede likvideerimise eest (ilma piiranguteta) vastutab kogumisvahendi omanik ja/või haldaja sõltumata häiringu olemusest;
- kogumisvahendite heakorra, sh kogumisvahenditest tuleneva jäätmereostuse likvideerimise eest vastutab kogumisvahendi omanik ja/või haldaja;
- jäätmete kogumist ja vedu teostakse suletud veovahendiga viisil, mis välistab jäätmetest tulenevate häiringute tekkimise ja leviku.

Jäätmete liigiti kogumise edendamine eeldab jätkuvat ja regulaarset teavitamist. Teavitustöö käigus tuleb infot levitada meedias, ajalehes, internetis, kauplustes, linna avalikes teabepunktides. Vajalik on pidev inimeste informeerimine pakendite liigiti kogumise vajadusest ning pakendijäätmete konteinerite sihtotstarbest vältimaks pakendikonteinerite kasutamist olmejäätmete tarbeks.

Jäätmekava koostamisega paralleelselt on riigil välja töötamisel jäätmereform. Olenevalt sellest, millised nõuded kehtestatakse jäätmeseadusesse ja pakendiseadusesse, tuleb vastavalt kohendada ka Tori vallas pakendijäätmete kogumismudelit.

10.3. JÄÄTMETE LIIGITI KOGUMISE ARENDAMINE JÄÄTMELIIKIDE KAUPA

Segaolmejäätmed (20 03 01)

Segaolmejäätmete kogumine toimub Tori vallas korraldatud jäätmeveo raames. Segaolmejäätmete kogumisega seotud nõuded sätestab Tori valla jäätmehoolduseeskiri. Tori valla eesmärgiks on saavutada käesoleva jäätmekava rakendamise perioodil olukord, kus segaolmejäätmete tekkemaht väheneb ning segaolmejäätmed sisaldavad vähem neid jäätmeliike, mis alluvad tekkekohal liigiti kogumise nõudele.

Biolagunevad köögi- ja sööklajäätmed (20 01 08)

Liigiti kogutud köögi- ja sööklajäätmete kogumine on hõlmatud korraldatud jäätmeveoga. Samaaegselt tuleb propageerida biojäätmete kohtkompostimist eramute juures ning suurendada elanikkonna teadlikkust biojäätmete liigiti kogumise kohustusest. Köögi- ja sööklajäätmete liigiti kogumise suurendamiseks tuleks köögi- ja sööklajäätmete äraandmist soodustada võrreldes segaolmejäätmetega (näiteks veohinna kaudu).

Biolagunevad aia- ja haljastujäätmed (20 02 01)

Aia- ja haljastujäätmete üleandmine korraldatud jäätmeveo raames on võimalik ja vabatahtliku teenusena. Eesmärgiks on saavutada käesoleva jäätmekava rakendamise

perioodil olukord, kus biolagunevate jäätmete liigiti kogumisega on hõlmatud kõik jäätmevaldajad ning soodustatud on tekkekohal kompostimise rakendamine vastavalt nõuetele.

Paber ja kartong (20 01 01)

Kogumisel on oluline tagada nende jäätmete liigiti kogumine tekkekoha lähedal ning kogutud jäätmete taaskasutusse suunamine. Vanapaberi ja kartongi kogumise lahendus oleks nende jäätmete kogumise jätkamine korraldatud jäätmeveo raames. Vanapaberi üleandmine elanikele tuleb muuta mugavamaks.

Pakendid (jaotise 15-koodiga jäätmed)

Tuleb soosida koostööd MTÜ-ga Eesti Taaskasutusorganisatsioon, Tootjavastutusorganisatsioon OÜ-ga, Eesti Pakendiringlus OÜ-ga ja Eesti Pandipakend AS-ga pakendijäätmete tekkekohal liigiti kogumiseks ja korraldatud jäätmeveo raames äravedu. Lisaks tuleb teostada pidevat teavitustööd pakendijäätmete liigiti kogumise vajaduse ja reeglite osas kaasates samuti eelminetatud organisatsioone.

Tekstiil (20 01 10, 20 01 11)

Tekstiilijäätmete liigiti kogumine on kohustuslik, kuid nende ringlussevõtu tehnoloogiad ja võimekus on alles arenemas, mistõttu on oluline üldist tarbimist vähendada, olemasolevaid esemeid kasutada võimalikult kaua ja vajadusel neid parandada ning uute soetamisel pöörata tähelepanu kvaliteedile. Kohaliku omavalitsuse üksusel on kohustus korraldada tekstiilijäätmete liigiti kogumine hiljemalt 1. jaanuariks 2025. Tekstiilijäätmete liigiti kogumise tagamiseks on need jäätmed liidetud korraldatud jäätmeveosse. Liigiti kogutud tekstiilijäätmeid on võimalik koguda tekkekohalt korraldatud jäätmeveo raames kogumisringide kaudu.

Ohtlikud jäätmed ja elektroonikaromud (*)

Tuleb tagada probleemtoodete ja ohtlike jäätmete liigiti kogumist kogumisringide raames ning soosida jäätmete üleandmist Paikre sorteerimiskeskuses või Paikre prügilas.

Klaas (20 01 02), puit (20 01 38), plastid (20 01 39) ja metallid (20 01 40)

Nende jäätmete liigiti kogumine ja ära andmine toimub Paikre sorteerimisjaamas või Paikre prügilas.

Suurjäätmed (20 03 07)

Suurjäätmete liigiti kogumist tuleb jätkata korraldatud jäätmeveoga.

Ehitus- ja lammutusjäätmed (jaotise 17-koodiga jäätmed)

Puidutööstusettevõtete puidujäätmeid tuleb koguda liigiti nende tekkekohas ning võimalusel kasutada neid materjalipõhiselt või suunata energiakasutusse. Ehitus- ja lammutusjäätmete puhul tuleb jälgida, et neid jäätmeid taaskasutatakse maksimaalsel tasemel ning eelistatakse nende ringlussevõttu. Ehitus- ja lammutusjäätmete vastuvõtmist tagatakse Paikre prügila kaudu.

10.4. JÄÄTMETE KOGUMISPUNKTIDE RAJAMINE

10.4.1. JÄÄTMETE ÜLEANDMINE

Jäätmeseadusele vastavalt tuleb jäätmete kõrvaldamisel ja segaolmejäätmete taaskasutamisel, läheduse põhimõtet rakendades, vedada jäätmed lähimasse nõuetele vastavasse prügilasse või jäätmejaama, kus toimub edasine jäätmete töötlemine. Tori vallas puudub nõuetele vastav jäätmejaam. Liigiti kogutud jäätmete üleandmiseks on vallaelanikel võimalus kasutada naaberomavalitsuses asuvaid OÜ Paikre sorteerimisjaama ja prügilat või mõnda muud nõuetekohast jäätmekäitluskohta. Sorteerimisjaamas ja prügilas on elanikel võimalik ära anda kõiki neid jäätmeid tasuta, mis on seotud tootjavastutusorganisatsiooniga (elektroonikaromusid, pakendeid, vanapaberit, vanarehve, metallijäätmeid) ja lisaks ohtlikke jäätmeid. Ohtlike jäätmete üleandmiseks korraldatakse vähemalt üks kord aastas ka valla poolt kogumisring, sama kehtib elektroonikaromu kohta. Lisaks asuvad valla territooriumil avalikult kasutatavad pakendikonteinerid ja Sindi linnas elektroonikajäätmete kogumispunkt.

Selleks, et parandada Tori vallas liigiti kogutud ja sorteeritud jäätmete üleandmist veelgi, planeeritakse Tori valla suurematesse piirkondlikesse keskustesse jäätmete kogumispunktide rajamist. Punktide rajamine võimaldab elanikkonnale tekkekoha lähedal senisest suuremal määral liigiti kogutavate jäätmete vastuvõtmiseks.

Jäätmete kogumispunktid on mõeldud eelkõige kodumajapidamistest pärinevate jäätmete korrektseks kogumiseks ja jäätmete edasisele käitlemisele suunamiseks. See on oluliseks jäätmehooldussüsteemi osaks, kus piirkonna kohalikud elanikud saavad üle anda sorteeritud jäätmed. Selles punktis ei hakata jäätmeid ladestama ega ole kavandatud ka sorteerimistehase rajamist. Küll aga on ettenähtud kogumispunkti luua ka taaskasutust ehk ringlust võimaldav ruum/hoone.

10.4.2. JÄÄTMETE KOGUMISPUNKTIDE OLEMUS

Jäätmeid kogutakse tehniliselt varustatud asfaltkatendiga platsil, mis on piiratud aiaga, valgustatud ja haljastatud ning valvesüsteemiga varustatud. Kogumispunkt on mehitatud/mehitamata sõltuvalt vajadusest.

Jäätmete kogumispunktides on võimalik ära anda vähemalt järgmisi jäätmeid:

- ohtlikud jäätmed (ohtlikke aineid sisaldavad värvid, trükivärvid, liimid, vaigud, lahustid, patareid ja akud, vanaõli, terved luminescentslambid, õli ja rasv ja ohtlikke aineid sisaldavad või nendega saastunud pakendid);
- elektri- ja elektroonikajäätmeid;
- paberit ja kartongi;
- pakendit (metall-, plast- ja klaaspakendit).

Kõikide jäätmeliikide jaoks on kogumispunkti territooriumil eraldi kogumismahutid või konteinerid. Kõik kogumisvahendid on varustatud siltidega, mille peal on kirjas, millist liiki jäätmed millisesse mahutisse või konteinerisse sobivad. Jäätmete kogumispunkti

mitte sobivad jäätmed tuleb elanikul viia teise nõuetekohasesse kohta, milleks lisatakse vastava teabega infotahvel ka kogumispunkti.

Lisaks käitlemisele suunavatele jäätmete kogumisele on punkti mõeldud rajada ka ringluspunkt, kuhu on elanikel võimalik tuua terved, puhtad ja kasutuskõlblikud asjad (näiteks spordi- ja hobitarbed, väike elektroonika, väike mööbel, liikumisabivahendid, lastekärud, raamatud, mänguasjad, nõud, sisustusesemed, köögitarvikud, kodutekstiilid). Ringluspunktist on võimalik järgmisel külastajal endaga sobiv ese tasuta koju kaasa võtta.

Kogumispunktide planeerimisel on vajalik arvestada võimaliku laiendamisega tulevikus, st kui peaks olema vajalik näiteks kogutavaid jäätmeliike juurde lisada.

10.4.3. KOGUMISPUNKTIDE VÕIMALIKUD ASUKOHAD

Jäätmete kogumispunktid on mõeldud rajada Tori valla piirkondlikesse keskustesse, milleks on Are alevik, Sauga alevik, Tammiste küla, Sindi linn ja Tori alevik. Nende asulate puhul on tegemist kohalike tõmbekeskustega, kus on olemas muud avalikud jm teenused ja kuhu on ümbritsevate külade elanikud harjunud seetõttu ka käima.

Kogumispunktide kaardistamisel on tehtud esialgne asukohtade valik:

- **Sauga alevik**, Kullerkupu (katastritunnus: 73001:003:0011, sihtotstarve: sihtotstarbeta maa 100%) asub Allika tee ääres, mis on lihtsasti ligipääsetav autoga Eametsa, Nurme, Kilksama külade ja Sauga aleviku elanikele.
- **Sindi linn**, Pärnu mnt 24 (katastritunnus: 74101:001:0044, sihtotstarve: tootmismaa 100%) asub Tori Haldusteenused territooriumil, kus praegusel hetkel asuvad pakendikonteinerid ning elektroonikaromu konteiner. Territooriumil asub ka hoone, kuhu on võimalik edasi arendada ka parandustöökoja loomist vm taaskasutuse edendamist ja asjade eluea pikendamist toetavat teenust.
- **Tori alevik**, Völili tee 10 (katastritunnus: 80803:001:0649, sihtotstarve: tootmismaa 100%) on käesoleval hetkel hoonestamata kinnistu (seal asub vundament). Tori alevikus asuvad avalikud pakendikonteinerid, mis oleks võimalik kogumispunkti rajamisel tuua sinna. Ka Tori alevikku ümbritsevate külade elanikele on antud asukoht sobilik, kuna jääb mugavalt ligipääsetavasse asukohta Kaansoo-Tori kõrvalmaantee äärde.
- **Are alevik**, Tiigi (katastritunnus: 14901:001:0616, sihtotstarve: tootmismaa 85%, transpordimaa 15%).
- **Tammiste küla** - käesoleval hetkel kogumispunktiks sobilikku kinnistut ei eksisteeri valla bilansis, mistõttu vajab antud asukoht edasist kavandamist ning suure tõenäosusega ka eraomanikule kuuluva kinnistu ostmist valla poolt.

Kogumispunktid on planeeritud välja ehitada etapiliselt. Juhul kui tööde teostamise käigus leitakse kogumispunktile sobilikum asukoht, muudetakse esialgset asukohta.

Jäätmete kogumispunktide rajamise eelduseks on üldjuhul tootmismaa (jäätmekäitlusehitiste alune maa) olemasolu. Sobiv maa-ala peab olema kergesti ligipääsetav elanikele.

10.5. KORRALDATUD JÄÄTMEVEO RAKENDAMINE

Tori valla territooriumil on ka edaspidi üks korraldatud jäätmeveo piirkond. Korraldatud jäätmeveoga on vajalik hõlmata kõik need jäätmeliigid, mille kogumine ja käitlemine toimub arusaadavatel tingimustel ning mille edasine käitlemine otseselt toetab Tori valla eesmärke olmejäätmete ringlussevõtu sihteesmärkide osas:

- Korraldatud jäätmeveo raames korraldatakse tekkekohalt vähemalt biojäätmete, plast- ja metallpakendite, klaaspakendite ning paberi ja kartongi kogumine lisaks segaolmejäätmetele;
- Korraldatud jäätmeveoga võib jätkuvalt koguda ka teisi jäätmeliike, näiteks suurjäätmeid, tekstiilijäätmeid ning kodumajapidamises tekkinud klaasijäätmeid.

Jäätmete liigiti kogumisel peab olema tagatud tegevuse otstarbekus, st iga tegevus peab olema majanduslikult otstarbekas, jäätmevaldajale arusaadav ja teostatav ning looma kontrollitavat väärtust jäätmete taaskasutamisel. Vastavat otstarbekust reguleeritakse jäätmehoolduseeskirja tingimustega.

Eesmärgiks on Tori valla jäätmetekitajate 100%-line hõlmamine jäätmeveoga olmejäätmete osas, mis võimaldab:

- vältida tekkivate jäätmete väärkäitlemist;
- tagada teenuste kvaliteeti ja teenuste kulupõhist hinnastamist;
- tagada andmete haldamist vajalike analüüside ja juhtimisotsuste langetamiseks.

Korraldatud jäätmeveost vabastamine saab toimuda ainult põhjendatud tingimustel vastavalt jäätmeseadusele ja jäätmehoolduseeskirjale.

Lisaks jäätmeveohankele tuleb läbi viia jäätmete käitlusteenuse hange, millega leitakse kogutavatele jäätmetele sobiv käitluslahendus ning tagatakse seeläbi ringlussevõtu sihtarvu saavutamine. Sihtarvu saavutamiseks on võimalik käitlushangetes nõuda eri jäätmeliikide puhul eri tasemel ringlussevõttu. Erinevatele jäätmeliikidele võib hankida erinevad käitluslahendused. Omaavalitsus ei hangi pakendijäätmete käitlusteenust, kuna nende käitluse korraldavad taaskasutusorganisatsioonid.

10.6. JÄÄTMETEKITAJATE TEADLIKKUSE TÕSTMINE

Jäätmekavaga püstitatud eesmärkide elluviimine eeldab elanike kaasamist ja vastavat selgitustööd. Jäätmete tekke vähendamine, jäätmete sorteerimine ja käitlemine tekkekohas sõltub suurel määral elanike valmisolekust jäätmehoolduse reegleid mõista ja rakendada, seeläbi jäätmekäitluses seatud eesmärke saavutada.

Tori vald suurendab elanike teadlikkust läbi järgmiste tegevuste:

- **üldise jäätmealase teabe edastamine** – hõlmab konkreetse teabe edastamist, mis kirjeldab iga jäätmeliiki ja iga jäätmekäitluse toimingu reegleid. Oluline on teavitada elanikke jäätmekäitluse üldistest põhimõtetest, eri jäätmeliikide iseloomust ja jäätmetele kehtivatest käitlusnõuetest ning nende taaskasutamise positiivsest efektist keskkonnale;
- **elanikkonna teavitamine jäätmehoolduse korraldusest** – hõlmab pidevat ajakohastatud jäätmehooldusalase informatsiooni levitamist valla veebilehel, sotsiaalkanalites ja ajalehes vähemalt kaks korda aastas. Lisaks kajastama jäätmenõustamise alased tegevusi sh jäätmealaste ja tootjavastutusalaste teavituskampaaniate vahendamist omavalitsuse veebilehel ning eeskujuliku jäätmekäitumise tunnustamist. Siinkohal on koostöö nii avaliku sektori kui ka erasektori esindajatega vajalik, et ellu viia ühiseid teavituskampaaniaid ja projekte;
- **jäätmealaste juhendmaterjalide levitamine, arvestades seejuures erinevate sihtgruppide vajadustega ja neile suunatud eesmärkidega** – hõlmab pakendijäätmete kogumiskonteinerite asukohtade kohta info levitamist korteriühistutes ja eramajapidamistes, sh pakendite sortimisjuhise tutvustamist elanikele. Oluline on elanike teavitamine ohtlike jäätmete liigiti kogumise võimalustest ja vajalikkusest. Tuleb koostada ja elanike seas levitada juhendmaterjale biojäätmete, sh kompostimise võimaluste ja komposti kasutamise kohta ning paberi ja kartongi liigiti kogumise kohta. Elanikele peab olema kätte saadav info jäätmejaamades üleantavate jäätmeliikide ja hindade kohta;
- **koostöös jäätmekäitlejate ja tootjate ühendustega keskkonna- ja jäätmehooldusalaste infopäevade läbiviimine** – oluline on omavalitsuse hariduse- ja noorteasutustes regulaarne jäätmete vältimise ja liigiti kogumise infopäevade korraldamine vähemalt kord aastas. Lisaks jäätmete vältimise ja liigiti kogumise kohta informatsiooni levitamine omavalitsuses toimuvatel erinevatel sündmustel.

10.7. JÄRELEVALVE TÕHUSTAMINE

Järelevalvet jäätmekäitluse üle teostavad Keskkonnaamet, Tori vald, Põllumajandus- ja Toiduamet (teostab järelevalvet loomsete jäätmete käitluse üle), Päästeamet.

Järelevalve efektiivne toimimine toetab otseselt jäätmekavaga seatud eesmärkide saavutamist. Selleks peab Tori vallavalitsus edendama koostööd teiste järelevalvet teostavate asutustega ning rakendama piisavalt ressursse süsteemse järelevalve läbiviimiseks. Korraldatud jäätmeveo raames on otstarbekas anda osaline järelevalve ülesanne informatsiooni kogumise osas jäätmeveo teostajale, kes omab igapäevast kontakti ja ülevaadet kõikide jäätmeveoga hõlmatud jäätmevaldajate tegevuste osas jäätmete liigiti kogumisel.

Tori vallas on kasutusel jäätmevaldajate register. Pidevalt ajakohastatud ja korrastatud jäätmevaldajate registri abil on võimalik teostada kontrolli korraldatud jäätmeveoga

liitumise üle. Sellest tulenevalt peab jätkuma jäätmevaldajate registri pidamine (haldamine, täiendamine ja uuendamine) ja selle põhjal järelevalve tegemine, sealhulgas ja ettevõtete osas. Lisaks tuleb jätkata järelevalvet korraldatud jäätmeveost vabastuse saanud kinnistute üle ning vajadusel tuleb rikkujaid ka vastutusele võtta ning teha koostööd Keskkonnaametiga.

Järelevalve pidev ja efektiivne teostamine aitab ennetada mitmete probleemide väljakujunemist, tekkinud probleemide kiiret lahendamist ja seeläbi ka Tori valla rahalisi vahendeid ja muid ressursse säästlikumalt kasutada.

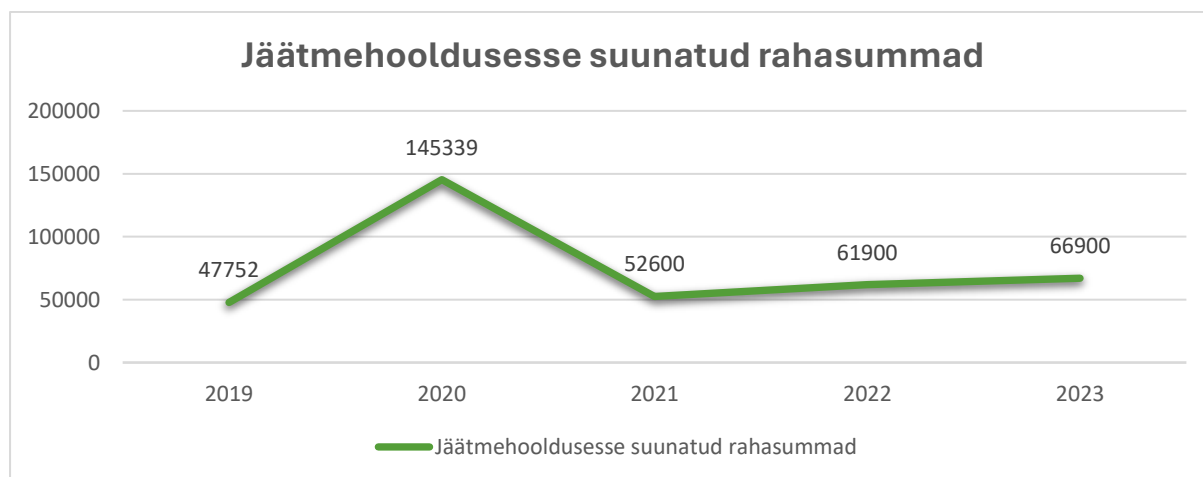
10.8. JÄÄTMEHOOLDUSE ARENDAMISE RAHASTAMINE

Jäätmehoolduse arendamisel on kolm põhieesmärki:

- jäätmehoolduse süsteemi korrastamine;
- infrastruktuuri arendamine ja haldamine;
- järelevalve ja jäätmehoolduse suunamine.

Peamised rahalised kulutused on seotud jäätmekäitluse infrastruktuuri arendamise ja jäätmekäitluse igapäevase haldamiskuludega, mis hõlmab endas korraldatud jäätmeveo korraldamisest kuni avalike kohtade jäätmekäitlusteenuste pakkumiseni (sh avalike pakendikonteinerite ümbruse korrastamist, keskkonda viidud jäätmete likvideerimist).

Tori valla jäätmehoolduse arendamine toimub valla eelarvelistest vahenditest ja projektide sihtotstarbelistest tuludest. Kulutused jäätmekäitlusele on kuvatud joonisel 15. Lisaks otsitakse jäätmehoolduse arendamiseks, sh uute kaasaegsete jäätmejaamade ehitamiseks riiklike toetusprogrammide kasutamise võimalusi (näiteks KIK).

Joonis 15. Kulutused jäätmekäitlusele Tori vallas aastatel 2018-2023 (allikas: Tori vald)

Omavalitsuse võimalused jäätmehooldust arendada ja rahastada on täna kehtiva regulatsiooniga piiratud. Omavalitsusel lasub küll kohustus korraldada jäätmehooldust, kuid rahalisi vahendeid selleks oma eelarves napib ja riigi toetus läbi KIKi

toetusmeetmete vajalike tegevuste elluviimiseks ei ole piisav. Seega omavalitsusel puudub sisuliselt jäätmehoolduse arendamiseks rahastusallikas. Jäätmehoolduse paremaks korraldamiseks on üheks võimaluseks luua omavalitsuskeskne jäätmemudel. See hõlmab jäätmevaldajate üle arvestuse pidamist, nendega arveldamist ja nõustamist läbi kohaliku omavalitsuse või vastava KOV-ide koostöö üksuse. Sellise jäätmemudeli rakendamine võimaldab omavalitsusel kehtestada jäätmevaldajatele jäätmetasu, mis katab omavalitsuse korraldatavate teenuste osutamise ehk jäätmehoolduse kulu.

Keskkonnapoliitika põhimõtted „saastaja maksab“ ja „tootja vastutus“ tähendab seda, et jäätmekäitluse kulud maksab kinni tarbija/jäätmetekitaja. Samuti on jäätmeseadusega sätestatud põhimõtted, et jäätmekäitluse kulud kannab jäätmetekitaja.

Omavalitsuse jäätmetasu on võimalik kujundada selliselt, et õigesti liigiti kogutud jäätmete üleandmine on mitu korda odavam segaolmejäätmete üleandmisest ning valesti liigiti kogutud ja liigiti kogumata jäetud jäätmete üleandmine on märgatavalt kallim.

Tasu läbipaistvuse saavutamiseks on oluline kindlalt fikseerida, mida jäätmetasu sisse arvestatakse ja milliseid kulutusi selle eest tehakse. Tasu kogumise ja kasutamise andmed tuleb regulaarselt avalikustada ja hoida need andmed kättesaadavana omavalitsuse veebilehel.

Omavalitsuse jäätmetasu hulka on võimalik arvestada jäätmehooldusega seotud kulud:

- kogumisvahenditega seotud kulu (sh konteinerid, biolagunevad kotid või paberkotid, süvamahutid, kompostrid);
- jäätmete veo ja veo ettevalmistamisega seotud kulud (ka kehtiva korra kohaselt), sh jäätmete vedu jäätmejaamadest, avalikest konteineritest ja kogumisringide käigus;
- kogutud jäätmete käitlemise kulu (sh järel sortimine, segaolmejäätmete ladestus või põletus, liigiti kogutud jäätmete ringlussevõtt);
- jäätmekäitluskoha rajamis-, kasutamise-, sulgemise- ja järelhoolduskulud (ka kehtiva korra kohaselt), sh jäätmejaamade, kompostimisväljakute, sorteerimisjaamade, kogumiskohtade rajamine, olemasolevate rajatiste hooldamine, arendamine ja opereerimine;
- korduskasutuslahendustega seotud kulud (sh ringlusmajad);
- administratiivne töö (jäätmevaldajate registri teenus, jäätmevaldajatega arveldamine, liikmemaks);
- teavitus (kampaaniad, üritused, juhendmaterjalide valmistamine ja levitamine);
- järelevalvega kaasnevad kulud (sh valvekaamerad, üleantavate jäätmete kontrollimine);
- muud seotud kulud (nt uuringud, prügikoristus, toetused).

Elektroonikajäätmete ja pakendijäätmete käitlemise puhul maksavad otseselt kulud kinni tootja- ja taaskasutusorganisatsioonid, kaudselt aga ka lõpptarbija (jäätmekäitluskulud lisatakse toodete hindadele).

Kohalikul tasandil kehtestatud jäätmetasu võimaldab rohkem paindlikkust ja kohalike oludega arvestamist kui riiklikul tasandil kehtestatud jäätmemaks. Kohalik omavalitsus saab jäätmetasu suuruse üle otsustamisel võtta arvesse jäätmete ringlussevõtu eesmärkide saavutamiseks vajaminevaid tegevusi ja investeeringuid.

11. JÄÄTMEHOOLDUSE EESMÄRGID

Jäätmehoolduse arendamisel ja tegevuste elluviimisel tuleb lähtuda erinevatest eesmärkidest. Tori valla jäätmehoolduse valdkonna üldiseks eesmärgiks on suurendada elanikkonna keskkonnateadlikkust, suurendada tekkekohal liigiti kogumist ning muuta seeläbi jäätmete nõuetekohane haldamine jäätmevaldajate igapäevaelu loomulikuks osaks. Tõhustada jäätmekorraldust, sealhulgas järelevalvet ning toetada ringmajanduse põhimõtete rakendamist.

Eeltoodust tulenevalt on Tori valla jäätmehoolduse korraldamisel eesmärkideks:

- jäätmetekke vältimise tegevuste edendamine;
- jäätmevaldajate jäätmeveoga hõlmatuse tagamine;
- jäätmete liigiti kogumise mahu ja kvaliteedi tõstmine;
- jäätmete kordus- ja taaskasutamise suurendamine;
- jäätmetest tuleneva keskkonnariski vähendamine;
- toimiv järelevalve, andmete korrektsus ja koostöö kõikide seotud osapooltega.

Jäätmete taaskasutamisele seavad selged eesmärgid jäätmeseadusest, riigi jäätmekavast, jäätmete raamdirektiivist ning ringmajanduse paketist tulenevad sihtmäärad.

Jäätmete käitlemisel prioritseeritakse jäätmehierarhia väärtusi:

Eesti on võtnud eesmärgiks suunata 2025. aastaks ringlusesse 55% kodumajapidamistest pärinevatest paberi-, metalli-, plasti- ja klaasijäätmetest, biolagunevatest jäätmetest ning muudest liigiti kogutud kodumajapidamisest ja

muudest allikatest pärinevatest jäätmetest. Sihteesmärgid on täpsemalt esitatud järgnevas tabelis 10.

Tabel 10. Jäätmete taaskasutamise riiklikud eesmärgid

	Baastase 2020	Eesmärk 2025	Eesmärk 2030
Olmejäätmete ringlussevõtumäär olmejäätmete kogumassist	50%	55%	60%
Pakendijäätmete ringlussevõtu osakaal pakendijäätmete kogumassist	60%	65%	70%
Biolagunevate jäätmete ringlussevõtu osakaal olmejäätmete kogumassist	13%		
Biolagunevate jäätmete osakaal ladestatavates olmejäätmete kogumassist	20%		
Ehitus- ja lammutusjäätmete taaskasutuse osakaal nende jäätmete kogumassist	70%		
Elektroonikaromude kogumise osakaal kolmel eelneval aastal turule lastud elektri- ja elektroonikaseadmete kogumassist	65%		
Kantavate patarei ja akujäätmete kogumise osakaal jäätmete kogumassist	45%		

Täiendavad sihteesmärgid

2025. aastast ühtlustatakse Euroopa Liidus olmejäätmete ringlussevõtu arvestamise põhimõtted. Ringlusse võetuks loetakse ainult need jäätmed, mis peale ümbertöötamist ei ole enam jäätmed, vaid uus materjal või ese. Lisaks peab selgelt eristama ringlusse võetud materjalidest olme- ja pakendijäätmetena kogutud jäätmed.

2027. aastast ei arvestata ringlussevõtu sihtarvude hulka neid biolagunevaid jäätmeid, mis on muu olmejäätme hulgast välja sorditud, vaid üksnes tekkekohas liigiti kogutud biolagunevad jäätmed.

2030. aastast alates piiratakse direktiiviga 2018/850 kõikide nende jäätmete prügilatesse ladestamist, mis sobivad ringlussevõtuks ja energiana kasutamiseks.

2035. aastaks on seatud eesmärk viia ladestatavate olmejäätmete osakaal 10%-ni.

11.1. TORI VALLA ÜLESANDED SIHTEESMÄRKIDE SAAVUTAMISEL

Jäätmeseadusega on fikseeritud selgelt kohaliku omavalitsuse eesmärgid ja seega ülesanded jäätmete käitlemise tulemuslikkuse osas, mis kehtivad ka Tori vallale:

- Kohaliku omavalitsuse üksus korraldab jäätmete liigiti kogumist, et võimaldada nende korduskasutuseks ettevalmistamist, ringlussevõttu või muud taaskasutamist võimalikult suures ulatuses.
- Kohaliku omavalitsuse üksus korraldab korraldatud jäätmeveoga hõlmatud jäätmete taaskasutamise või kõrvaldamise. Kohaliku omavalitsuse üksus võib korraldada ka muude jäätmete taaskasutamist või kõrvaldamist.

- korraldatud jäätmeveoga hõlmatud jäätmeliikide taaskasutamise puhul on eesmärgiks täita olmejäätmete ringlussevõtu sihtarve alljärgnevalt:
 - segaolmejäätmed: suunata energeetilisse taaskasutusse vähemalt 80% mahust;
 - paber- ja kartongijäätmed: suunata materjalina ringlusesse vähemalt 80% mahust;
 - biolagunevad köögi- ja sööklajajäätmed: suunata materjalina ringlusesse vähemalt 70% mahust;
 - klaaspakendid: suunata materjalina ringlusesse vähemalt 80% mahust.

Tori valla ülesandeks on luua eeldusi ja rakendada tegevusi, mis suurendavad jäätmete liigiti kogumist ja taaskasutamist. Jäätmetekke vähendamise ja korduskastutuse suurendamise eesmärkide kõrval on tekkinud jäätmete maksimaalses mahus liigiti kogumine peamine instrument, millega saab suurendada olmejäätmete ringlussevõtu taset. Tegevuste esmane fookus peab olema biolagunevate jäätmete osas, millede sattumine teiste jäätmeliikide hulka kahjustab nende kvaliteeti ja seeläbi vähendab nende ringlussevõtmise võimalusi.

Jäätmehoolduse arendamisel on eraldiseisvaks eesmärgiks valdkonnas koostöö edendamine teiste kohalike omavalitsustega, mis võimaldab rakendada nii planeerimise kui korraldamise tegevustes mastaabiefekti ja unifitseerida reegleid. Antud eesmärgi realiseerimiseks on Tori vald liitunud kohalike omavalitsuste jäätmehoolduse koostööorganisatsiooniga MTÜ Eesti Jäätmehoolduskeskus, mille tegevused on suunatud kohalike omavalitsuste keske jäätmehoolduse terviklahenduse rakendamisele viisil, mis tagab Tori vallale strateegiliselt juhitud tegevused vallale sobilike väärtuste loomisel jäätmehoolduse valdkonnas.

Kokkuvõtvalt on Tori valla eesmärgiks tagada valla territooriumil toimuvate jäätmekäitluse alaste tegevuste läbipaistvus, põhjendatus, kontrollitavus, keskkonnanõuetus ning vastavus valla arengueesmärkidega ja kooskõla riiklike sihteesmärkidega, rakendades selleks asjakohaseid meetmeid.

11.2. MTÜ EESTI JÄÄTMEHOOLDUSKESKUS ÜLESANDED

Jäätmehoolduse korraldamine regionaalsel tasandil korraldatakse koostöös EJHK-se liikmetest kohalike omavalitsustega. Selleks on Tori vald EJHK-le delegeerinud järgmised jäätmeseadusest tulenevad Tori valla jäätmehooldusalased ülesanded:

- viia läbi korraldatud jäätmeveo teenuste kontsessiooni (edaspidi hanke) ning sõlmida hanke võitnud jäätmevedaja ja -käitlejaga lepingud;
- esindada liikmeid suhtluses partneritega, regulaatoritega jm kolmandate isikutega nii riigisiselt kui piiriüleselt;
- osutada jäätmehoolduse alaseid konsultatsioone ja korraldab koolitusi;
- korraldada jäätmehoolduse valdkonna dokumentatsioonide, riigihangete, projektide, rahastustaotluste koostamist ning elluviimist;
- osutada liikmetele arendus- ja investeerimisprojektide analüüse;

- osaleda jäätmevaldajate registri arendustöödel (edaspidi register), tagab registri töö;
- vajadusel töödelda vedajapoolseid registriandmeid;
- valmistada ette jäätmealaste õigusaktide eelnõud.

11.3. JÄÄTMEHOOLDUSE KORRALDAMISE PIKAAJALINE PLANEERIMINE

- Koostöö teiste omavalitsuste ja riigiasutustega keskkonna järelevalve tõhustamiseks.
- Elanikkonna pidev teavitamine jäätmehoolduse korraldusest ja korraldatud olmejäätmeveo vajaduse selgitamine ja kohustuse täitmise jälgimine.
- Jäätmealaste juhendmaterjalide väljaandmine, arvestades seejuures erinevate sihtgruppide vajadustega ja neile suunatud eesmärkidega.
- Korraldatud jäätmeveo korraldamine.
- Jäätmehooldust reguleerivate õigusaktide ajakohastamine.

Tegevused:

- jäätmealaste artiklite avaldamine vallalehes ja valla veebilehel;
- jäätmealaste juhendmaterjalide väljaandmine ja levitamine;
- elanike käitumisharjumusi ja rahulolu käsitleva uuringu tegemine;
- viia läbi kodanikukoolitusi ringmajanduse ja jäätmekäitluse teemadel;
- suurendada keskkonnateadlikkust valla juhtimises;
- viia läbi keskkonnahoidlikke hankeid;
- korraldatud jäätmeveo hangete läbiviimine;
- jäätmekava ja jäätmehoolduseeskirja ajakohastamine.

11.4. JÄÄTMETE LIIGITI KOGUMISE JA TAASKASUTAMISE SUURENDAMINE

- Ohtlike ja elektroonikajäätmete kogumise jätkamine.
- Pakendijäätmete kogumisvõrgustiku ülevaatamine.
- Kodumajapidamistes tekkinud ohtlike jäätmete kogumisringide ja eterniidijäätmete kogumise korraldamine.
- Biolagunevate jäätmete kompostimise propageerimine tekkekohal.
- Suurjäätmete ja tekstiilijäätmete liigiti kogumise ja taaskasutamise propageerimine korraldatud jäätmeveo raames.
- Jäätmepunktide rajamine.

Tegevused:

- ohtlike jäätmete kogumisringide korraldamine;
- eterniidijäätmete kogumise korraldamine;
- elektroonikajäätmete kogumisringide korraldamine;
- suurjäätmete ja tekstiilijäätmete vastuvõtmise jätkamine korraldatud jäätmeveo raames;
- arendada jäätmepunktide võrgustikku ja analüüsida rajamise vajadusi ja võimalusi ning rajada jäätmepunktid;

- hankida hallatavatele asutustele sorteerimisjaamad ja korraldada asutuste personalile vastavad infotunnid.

11.5. EHITUS- JA LAMMUTUSJÄÄTMETE TAASKASUTAMINE

- Propageerida korduvkasutatavate ja vähem ohtlikke aineid sisaldavate materjalide kasutamist ehitustegevuses.
- Maastikupilti kahjustava ja kasutusest väljalangenud või lagunenu ehitise lammutamise ja sellest tekkinud jäätmete käitlemis, sealhulgas taaskasutuse ja ringlussevõtu soodustamise ja maa-ala koristamise propageerimine.
- Puidujäätmete taaskasutamise edendamine soojusenergia tootmiseks.
- Tavajäätmetest ehitus- ja lammutusjäätmete käitlemisel jäätmete taaskasutamise eelistamine jäätmete kõrvaldamisele.

Tegevused:

- maastikupilti kahjustavate ehitiste lammutamisele kaasaaitamine (nõustamine, vajalike lubade menetlemine jmt);
- ehitus- ja lammutusjäätmete käitluse kontrollimine.

11.6. JÄRELEVALVESÜSTEEMI TÕHUSTAMINE

- Korraldatud jäätmeveoga mitteliitunud ning vastavat kohustust mitteomavate jäätmevaldajate järelevalve teostamine.
- Koostöö tegemine keskkonnaameti ja naaberomavalitsustega rikkumiste info vahetamiseks järelevalve efektiivsemaks muutmiseks.
- Jäätmevaldajate registri ajakohastamine.
- Ebaseaduslike prügi mahapaneku kohtade kaardistamine ja likvideerimine.

Tegevused:

- järelevalvealane koostöö keskkonnaameti ja naaberomavalitsustega;
- järjepidev järelevalve jäätmekäitlusele seatud nõuete täitmise üle;
- jäätmevaldajate registri arendamine ning registriandmete pidev ajakohastamine;
- ebaseaduslike prügi mahapaneku kohtade likvideerimine ja vajadusel kaamerate paigaldamine kohtadesse, kuhu tihti ladustatakse ebaseaduslikul prügi.

LISA 1. TEGEVUSKAVA

Nr	Tegevuse nimi	Teostamise aeg	Teostaja, rahastuallikas
1.	EESMÄRK: JÄÄTMETEKKE VÄLTIMISE EDENDAMINE		
1.1.	Teadlikkuse tõstmise kampaaniate korraldamine kõikide suuremate sihtrühmade põhiselt, sh töötubade läbi viimine	2024-2029	KOV, EJHK
1.2.	Valla veebilehe pidev kaasajastamine jäätmealase teabe osas	2024-2029	KOV, EJHK
1.3.	Koostöös haridusasutustega, ettevõtetega ja muude organisatsioonidega jäätmetekke vältimise ja jäätmete taaskasutamise ühisprojektide teostamine	2024-2029	KOV, toetusmeetmed, partnerite eelarve
1.4.	Vallavalitsuse ja allasutuste töötajate keskkonnateadlikkuse tõstmine	2024-2029	KOV
2.	EESMÄRK 2: JÄÄTMETE TAASKASUTAMISE SUURENDAMINE		
2.1.	Jäätmevaldajate teadlikkuse tõstmine pakendijäätmete liigiti kogumise osas	2024-2029	KOV, EJHK
2.2.	Avalike pakendijäätmete kogumispunktide arendamine: sobivate asukohtade määramine, heakorra tagamine ja kogumisvahendid materjalide liigiti kogumiseks, segapakendite kogumine viiakse minimaalseks	2024-2029	KOV, TKO
2.3.	Ohtlike jäätmete kogumisringide korraldamine	2024-2029	KOV, EJHK, toetusmeetmed
2.4.	Eterniidijäätmete kogumise korraldamine	2024-2029	KOV, EJHK, toetusmeetmed
2.5.	Ehitus- ja lammutustegevuse reglementeerimine tegevuste keskkonnamõjude vähendamiseks ja tekkivate jäätmete nõuetekohase käitlemise tagamiseks	2024-2029	KOV
2.6.	Biolagunevate aia- ja haljastujäätmete tekkekohal kompostimise reguleerimine ja edendamine	2024-2029	KOV
2.7.	Biolagunevate köögi- ja sööklajäätmete tekkekohal kompostimise reguleerimine ja edendamine	2024-2029	KOV
2.8.	Biolagunevate köögi- ja sööklajäätmete kogumisvahendite ja kompostrite hankimine ning jäätmevaldajate toetamine nende soetamisel	Vastavalt toetusmeetme saamisele	KOV, EJHK, toetusmeetmed
2.9.	Uute ja kaasaegsete jäätme punktide rajamine	Vastavalt toetusmeetme saamisele	KOV, EJHK, toetusmeetmed
3.	EESMÄRK 3: JÄÄTMETEST TULENEVA KESKKONNARISKI VÄHENDAMINE		
3.1.	Ohtlike ja ravimijäätmete kogumise ja käitlemise tingimuste osas jäätmevaldajate teadlikkuse tõstmine	2024-2029	KOV
3.2.	Elektroonikajäätmete, sh. patareide, lambipirnide, akude ja muude probleemtoodete elanikelt tasuta vastuvõtmise tegevuste edendamine	2024-2029	KOV, TKO
3.3.	Jäätmereostuse likvideerimine vastavalt vajadusele	Vastavalt vajadusele	KOV, toetusmeetmed

3.4.	Jäätmevaldajate registri abil jäätmevaldajate hõlmatuse ja liigiti kogumise nõuete täitmise järjepideva kontrolli teostamine. Vajadusel täiendava tarkvara kasutusele võtmine	2024-2029	KOV, EJHK
3.5.	Roheliste/keskkonnahoidlikke hanketingimuste eelistatud rakendamine teenuste ja asjade ostmisel	2024-2029	KOV, EJHK
3.6.	Kevadiste heakorralgute ja koristuspäevade toetamise jätkamine kokku kogutud jäätmete ära veol	2024-2029	KOV
4.	EESMÄRK 4: ANDMETE KORREKTSUS, JÄRELEVALVE, KOOSTÖÖ		
4.1.	Kõikide jäätmevaldajate kandmine registrisse, registri nõuetekohane pidamine ja andmekvaliteedi parandamine	2024-2029	KOV, EJHK
4.2.	Korraldatud jäätmeveo hanke läbiviimine	2027	EJHK
4.3.	Korraldatud jäätmeveos jäätmeveoteenuse osutajale täiendava kohustuse rakendamine: jäätmevaldajate osas järelevalve teostamiseks informatsiooni kogumine	2024-2029	KOV, EJHK
4.4.	Koostöö edendamine Keskkonnaametiga kõikides jäätmehoolduse tegevuste osas	2024-2029	KOV
4.5.	Koostöö naaberomavalitsustega jäätmete kogumise ja käitlemise osas ühtsete reeglite ja lahenduste rakendamisel (piiriülene koostöö tegevuste efektiivsuse suurendamise eesmärgil).	2024-2029	KOV, EJHK
4.6.	MTÜ Eesti Jäätmehoolduskeskus arendamises osalemine	2024-2029	KOV, EJHK
4.7.	Jäätmehoolduseeskirja ajakohasena hoidmine, vajadusel uue koostamine ja vastuvõtmine	Pidev	KOV, EJHK
4.8.	Jäätmekava regulaarne ülevaatamine ja täiendamine	Pidev	KOV, EJHK

Kasutatavad mõisted ja lühendid:

KOV: Tori vald

TKO: taaskasutusorganisatsioon

EJHK: MTÜ Eesti Jäätmehoolduskeskus

Partnerid: muud isikud, kellega ühistegevuse planeeritakse.